

Helsingin

SUOMALAINEN KLUBI

Juhla-lehti 2006

Eduskunnan puhemies Paavo Lipponen mukaan Klubi on tukenut Suomen ohjaamista kansanvallan tielle.

Helsingin Suomalainen Klubi on myös kulttuuriklubi

Juhlalehti 2006

Demokratia.fi.....	3
Klubin 130-vuotisjuhat.....	4
Päivä- ja iltajuhlaa kuvina ja tekstinä.....	6
Tervehdys eduskunnalle, Matti Packalén.....	12
Akateemikko Päiviö Tommila.....	14
Eduskunnan puhemies Paavo Lipponen	22
EU:n komission jäsen Olli Rehn	28
Klubilehti 25 vuotta	36
J. V. Snellman 200 vuotta.....	40
Klubin suurmies Akseli Listo	46
Klubin suurmies Herman Liikanen	48
Klubin historia-aineistoa kaivataan	50

Kuvat: Kari Laakso, Jarmo Heinonen, Arto Toivanen
(ellei toisin mainita)

Helsingin Suomalainen Klubi -lehti

Julkaisija: Helsingin Suomalainen Klubi r.y. (www.klubi.fi)

Kansakoulukuja 3, 00100 Helsinki,

puh: +358 9 694 6644 faksi: +358 9 694 6090

Ilmestyy jäsenlehtenä neljä kertaa vuodessa.

Ilmestymisajat: Helmi-, touko-, syys- ja joulukuu

Päätoimittaja: Pekka Kostamo, puh. +358 50461 6665

Webmaster: Leif Eklöf

Toimitusneuvosto: Matti Packalén, Antti Henttonen, Pekka Kostamo,

Yrjö Klippi, Yrjö Larmola, Kauko Lehti, Pekka Ritvos, Jyrki Berner

Forssan Kirjapaino, Forssa 2006

Klubi lahjoitti verkkotunnuksen eduskunnalle

Helsingin Suomalainen Klubi lahjoitti 130-vuotisjuhlissaan 100-vuotiaalle Suomen eduskunnalle domainin *demokratia.fi* eli verkkotunnuksen. Puheenjohtaja Matti Packalénin luovuttaman pergamiinille tekstatun symbolisen domain-taulun otti vastaan iloisesti yllättynyt puhemies Paavo Lipponen.

Kalligrafisesti muotoillun tunnuksen luovutustekstissä lukee:

Suomen parlamentarismiin täyttäessä sata vuotta Helsingin Suomalaisella Klubilla on ilo ja kunnia luovuttaa Eduskunnalle verkkotunnus demokratia.fi

Helsingissä 25. huhtikuuta 2006

Helsingin Suomalainen Klubi ry

Matti Packalén Jyrki Berner

Puheenjohtaja Toiminnanjohtaja

■ Tekstin muotoili kalligrafiseen asuun Klubin viestintätoimikunnan jäsenen **Teppo Oranteen** äiti **Pirkko Oranne**. Hän on eläkkeellä oleva kartografi eli kartanpiirtäjä. Perinteisillä menetelmillä, aidolla musteella ja irtokärkikynällä tekstattu domain-taulu on arvoisessaan asussa: paperi on 30 vuotta vanhaa pergamiinia, ja taulu on kehystetty ja lasitettu.

Mikä on verkkotunnus?

Verkkotunnuksia eli domaineja junailee ammatikseen niin ikään Klubin viestintätoimikunnan jäsen **Jari Karpakka**. Hän työskentelee Elisassa internetin ja uusien viestintäpalvelujen tuotteistamisen ja ke-

Kalligrafisesti tekstattu demokratia.fi verkkotunnus eli domain yllätti iloisesti puhemies Paavo Lipponen. Klubin hallussa olleen verkkotunnuksen luovutti eduskunnalle sen satavuotisjuhlien kunniaksi puheenjohtaja Matti Packalén.

hittämisen parissa.

Karpakan mukaan internetin verkkotunnukset ovat kirjaimista koostuvia nimiä (*klubi.fi*, *sibelius.fi*), joiden avulla verkkoon kytkettyihin tietokoneisiin voidaan viitata helposti muistettavalla tavalla. Maaliskuun alusta 2006 myös yksityishenkilöt ovat voineet hakea ja rekisteröidä itselleen *fi*-verkkotunnuksia, perustaa nettisivut ja hankkia henkilökohtaisen sähköpostiosoitteen esimerkiksi muotoa *www.karpakka.fi* tai *jari@karpakka.fi*

Klubin hallussa ollut verkkotunnus *demokratia.fi* oli varattu jo vuosia sitten. Nyt Klubin johtokunta katsoi, että tuon tunnuksen käyttö ja vaaliminen sopii parhaiten Suomen eduskunnalle, joka täyttää tasavuotia samana vuonna kuin Helsingin Suomalainen Klubi.

Nahkanojatuoleissa ei enää torkahdella!

■ Helsingin Suomalaisen Klubin nahkanojatuoleihin nykyään harva nukahuttaa, niin vilkasta on Klubin monipuolinen toiminta. Eduskunnan puhemiehen **Paavo Lipposen** leikillinen heitto omasta "klubihaaveestaan" perustuneekin vanhaan klubierrojen kulttuuriin, jota vielä harrastetaan Englannissa.

Lipponen paljasti unelmansa Klubin 130-vuotisjuhlissa pitämässään puheessa. Unelma sisälsi myös Bentleyyn, johon "voi kävellä sisään". Klubilla voi sitten torkahtaa sanomalehti silmillä!

Vakavia juhlapuheita voi siis keventää näinkin, ja köriääksi luonnehdittu puhemies osaa hyvinkin leikinlaskun taidon.

Vakavasti Lipponen sanoi, että edustuksellista demokratiaa, kansanvaltaa, ei ole syytä korvata esimerkiksi kansanäänestyksellä. Neuvoa-antava kansanäänestys kyllä sopii hänen mielestään meidän parlamentarismimme.

Siinä Lipponen näki myös puutteita: debatti on meillä usein jaarittelua, oppositio on meillä monesti eduskunnan ulkopuolella esimerkiksi elinkeinoelämän järjestöissä ja avoin agenda puuttuu muun muassa silloin, kun hallitusta rakennettaessa ei kerrota etukäteen erilaisista koalitiokaavailuista.

Klubin päiväjuhlien puhujat olivat kaik-

ki mahdollisimman korkeata tasoa. Jo klubijuhlien teemaksi otettu kansanvalta pakotti siihen. Kansanvallan kehittymiseen Suomessa loikin syvällisen katsauksen akateemikko **Päiviö Tommila**, ja kansanvallan toteutumista EU:ssa analysoi komission jäsen **Olli Rehn**.

Klubin puheenjohtaja **Matti Packalén** täydensi kansanvalta-teemaa osoittamalla Helsingin Suomalaisen Klubin piirissä kautta sen historian tehtyä työtä kansanvallan toteuttamisessa Suomessa. Hän esitti myös Klubin tervehdyksen tänä vuonna 100 vuotta täyttävälle Suomen yksikamariselle eduskunnalle.

Päiväjuhla oli upea ja vaikuttava. Osallistujia oli yli 200, ja kommentit olivat kauttaaltaan myönteisiä. Jotkut, kuten **Matti Höysti**, pitivät Tommilan esitelmää ylivoimaisena. Rehnkin esitti hänen mielestään EU:n vaihtoehdot selkeästi.

Petri Ojantakasen mielestä Lipponen oli "propagandistisella tuulella" ja huumori oli pirteää, vaikka "se katkaisikin punaisen langan puheen kuntademokratiaosassa".

Päiväjuhlan nuorempaa polvea edustavan **Timo Martikaisen** mukaan Tom-

milan katsaus oli ”upea”. Martikainen oli pannut merkille, että Lipponen aivan oikein muistutti siitä, että ääni- ja vaalioikeus tuli aikoinaan myös työväen miehille.

Rehniä Martikainen kommentoi selkeäksi ja konkreettiseksi. ”Kun Rehn julistautui funktionalistiksi, hän tarkoittaa, ettei EU:n pidä toimia kaavan mukaan vaan toimintojen perusteella määräytyvien enemmistöjen mukaan.”

Yhteistä kaikille juhlapuhujille oli vieraisten mukaan se, että he kunnioittivat Klubia ja sen juhlateemaa. ”Sanottava oli huolella valmisteltu eikä mitään turhaa löpinää.”

Päiväjuhlassa esiintyivät myös Klubin kuoro **Henrik Lambergin** johdolla sekä orkesteri johtajanaan **Paul Jaavamo**. Kuorolta *Suomen Laulu* sujui sopivalla hartaudella, ja orkesterin soittama *Romanssi* oopperasta *Pohjan Neiti* sykähdytti varsinkin **Hannu Sihvosen** soolon ansiosta.

Kuoron ja orkesterin yhdessä esittämä *Finlandia* kaikui kangertelematta huolimatta esiintyjien hienoisesta esijännityksestä.

Päiväjuhlan virallinen osa päättyi vastaanottoon, jonka aikana Klubia lähellä olevat eri tahot ja yhteistyökumppanit toivat Klubille tervehdyksensä. Ne ottivat vastaan puheenjohtaja Packalén ja toiminnanjohtaja **Jyrki Berner**.

Päiväjuhlaan kuuluivat tietysti myös shampanja ja maukkaat **Riitta Malbergin** joukkueen valmistamat suolapalat ja makeat. Antimia maistellessa vieraat ja oma väki viettivät leppoisan tuokion kertaamalla juhlapuhujien antia.

Mutta! Edessä oli vielä iltajuhla. Siihen ryhdyttiin jo virittäytymään, sillä siellä kaikilla piti oleman niin mukavaa!

Pekka Kostamo

Klubin Juhlalehti julkaisee juhlapuheet kokonaisuudessaan sivuilla 12–35.

Otsikot ja väliotsikot niissä ovat toimituksen.

Tapahtumapaikka ravintola Bank Unioninkadulla:

Ja siellä tosiaan oli kaikilla niin

Niin, kyllä siellä taisi illalla kaikilla olla mukavaa. Paikka oli entisen Postipankin Unioninkadun pääkonttorin pankkisali, joka nyt Bank-ravintolana tuntui toimivan loisteliaasti. En tohdi moittia miljöötä, vaikka kovasti paljon meitä istuikin vierekkäin 12 hengen pöydissä. Pankit rakensivat aikoinaan komeita saleja, joista jotkin nykyään palvelevat avarine ja korkeine tiloineen myös juhlijoita.

mukavaa!

Klubbin perustamisen nuijanlyönnin iski tohtori Kaarlo Bergbom 25. huhtikuuta 1876.

■ Iltajuhla alkoi viihdyttävästi Klubin orkesterin soitannolla **Paul Jaavamon** johdolla. Orkesteri oli päivällä ollut kovilla, ja nyt oli mukava soitella letkeästi. Jälleen **Hannu Sihvosen** eufon-baritonisoolo pani aika ajoin terästämään kuuloa ja hiljentymään.

Ennen juhlaillallista kuultiin puheenjohtaja **Matti Packalénin** tervetuliaissanat. Hän kiitti 130-vuotisjuhlien järjestelyissä mukana olleita ja ojensi Konventin **Riitta Malmbergille** Keskuskauppakamarin mitalin 20 vuoden palveluksesta. Klubin kuoro vahvisti kunnianosoituksen virolaisella merirosvolaululla ja hempeämmällä serenadilla *Sua tervehdän*.

Riitta oli liikuttunut, kun tunteikkaasti värisevät miesäännet häntä ylistivät.

Odotuksen tunnetta

Näin oli luotu kiihottavaa odotuksen tunnelmaa koko illalle. Sen myönsivät **Martti Pokelan** sekä **Seija-Leena** ja **Eero "Ema" Rantalan** ystäväseuruekin. Heillä sentään on musiikillista ymmärrystä!

Erityisesti *Äänisen aaltojen* velloessa Ema herkistyi myöntämään, että "niitähän me soitamme aina, kun työväenlauluilta aikaa jää".

Odotukset olivat juhlarahvaan keskuudessa kohdistuneet myös **Olli Alhon**, **Ere Kokkosen** ja **Aarno Kailan** aikaansaannoksiin. Oli luvassa ensiesityksenä pienoisenäytelmä "Konversationi Klubbin" perustamisesta.

Alho esiintyi tutkijan ominaisuudessa näytelmän esittelijänä ja esilukijana. Hän

Simo Kärävän (toinen oik.) viimeisiä klubi-siintymisiä oli tervehdys 130-vuotiaalle Helsingin Suomalaiselle Klubille. Hänen seurassaan oli veteraanijäsen Gunnar Laatio. Tervehdyksen ottivat vastaan puheenjohtaja Matti Packalén ja toiminnanjohtaja Jyrki Berner sekä kunniapuheenjohtaja Mikko Pohtola.

Ensimmäisiä ryyppylauluja johtivat professori Martti Pokelan (Suomen lipun alla) johdolla iltajuhlien ”ryyppykööri”.

Yhteistoimintaklubien johtajat tervehtivät myös Klubia.

Kunniapuheenjohtaja Mikko Pohtola (vas.) ottaa vastaan valtioneuvos Harri Holkerin onnittelut Klubille.

sanoi **J. V. Snellmanin** suomalaisuusaatteen levinneen 1870-luvulla ”kuohuvana koskena”. Siispä **Kaarlo Bergbom** ja kumppanit kokoontuivat eräässä helsinkiläisessä ravintolassa perustamaan ”Klubbia”.

”Ei nurinaa, vaan toimia”

Bergbom: Ei pidä nurista tottilasin ääresä, vaan on ryhdyttävä toimenpiteisiin. On perustettava klubi. Tuutinkiakin voitaisiin ottaa, ja jäseneksi pääsisi hyväksi tunnettu mies, jonka johtokunta hyväksyy, kun on kaksi puoltajaa. Jäsenmaksu olkoon 40 markkaa, ja komeljanttarit

ilmaiseksi taiteilijajäsenenä!

Bank-salin väki kuunteli hiirenhiljaa, kun Ere Kokkosen roolikvartetti perusti Klubbiaan. Tohtori Bergbomia esitti **Tatu Siivonen**, maisteri **Antti Jalavaa Matti Ristinen**, maisteri **Taavi Hahlia Jussi Vatanen** ja maisteri **Jaakko Forsmania Turcka Mastomäki**.

Esiintyjät puvusti epookin mukaisesti **Leena Honkasalo** ja maskeerasi **Sanna Iivonen**.

Helsingin Suomalainen Klubi lähti käyntiin nihkeästi. Oma huoneisto saatiin neiti **Enqvistiltä** Aleksanterinkadulta, mutta keväisen perustamiskokouksen

Klubin kuoron ja orkesterin esittämä Finlandia Hymni kaikui kangertelematta juhlasalissa.

Hannu Sihvosen soolo Klubin puhallinorkesterissa pani yleisön iltajuhlan alussa terästämään kuuloaan ja hiljentymään.

Illallisen pääruoka oli härän filee. Maku-kommentit olivat vaihtelevia!

Herrasväki Hannu Vaahtio tuntui nauttivan illan ohjelma-annista.

jälkeen kokoonnuttiin vasta syyskuussa. Kovaa intomieltä ei siis ilmennyt muilla kuin kantaporukalla.

Vuoden 1977 vuosikokouksessaan Klubin suosio ei ollut häävi: kynttilänvalolla kokoon kutsutun kokouksen osallistujia oli 40. Seuraavana vuonna osallistujia oli seitsemän!

Kämpiin "isopirtti"

Kymmenen vuotta myöhemmin keksittiin, että hyvä ravintolapalvelu saattaisi innostaa klubilaisia ja houkutella vereksiäkin jäseniä. Tehtiin sopimus hotelli- ja ravintolatiirehtööri **Karl Kämpin** kanssa.

Uusissa tiloissa oli jo sähkövalokin, ja toiminta elpyi.

Juhani Aho äityi kirjoittamaan peräti "valtiopäivämiesten isopirtistä", jonka jäseniksi pääsevät vain oikeaoppineet fennomaanit. Aika "kirjavanlainen suomalainen klubi" Ahon mielestä tämä Bergbomin lokaali kuitenkin oli!

"Gode" itki itsekin

Illallista odoteltaessa Bankin juhlapöydissä muisteltiin menneitä. Äänisen aallot olivat herkistäneet 71-vuotiaan **Mauno Saarelan**, joka on ollut Klubin jäsen vuodesta 1971.

Seppo Hovi (vas.), Heikki Virtanen, Ossi Runne ja Antti Sarpila takasivat, että juhlatanssiaisissa vallitsi oikea fiilinki.

Hän kertoi, että **George de Godzinsky**, ”**Gode**”, oli saanut kenraalilta käskyn vuonna 1942 säveltää jotakin sopivaa tulevaa aseveli-iltaa varten. Gode istui kannolla Äänisen rannalla ja sävelsi siltä istumalta – ja itki itsekin.

Raivokas kitara

Syötiin illallinen: parsakatarapucococktail, härän ulkofilee tattikastikkeella sekä jälkiruokana jotain makeaa ja kahvia avec.

Yllätyksenä jälkiruokan kera tarjoili Pop&Jazz Konservatorion viime vuonna palkittu **Petteri Sariola** ällistyttävää kitarataituruutta. Kahvia säesti trubaduuri **Vesa Nuotio**.

Petterin kitarasta olen kirjoittanut muistilapulle eli illalliskorttiin seuraavaa:

”Raivokas kitara ihastutti ja ihmettytti. Voiko kitaraa noin käsitellä: kovaa menoa ilman sähköä, mikä ei olekaan

Petterin alaa. Sähkökitaran vaikutelma syntyi livenä. Suklainen ja kermanainen jälkiruoka pehmensi ajoittaista voodoo-tunnelmaa. Oli myös herkkyyttä ja ”bird lifeä”! Mikä on tämä mies, shamaaniko vai kitara-akrobaatti?

Petteri Sariolalta tulee ensimmäinen levy syyskuussa.

Bond- ja Hovi-tunnelmaa

Siinä vaiheessa, kun Bond-teemaa tavoittelevat tanssijat syöksyivät Bankin parketille, arvasimme että iltaa alkavat vallata kiihkeämmät sykkeet. Tanssipari **Merje Styf** ja **Sami Vainionpää** näytti, miten oikeasti pitää tanssia näin näyttävissä juhlissa.

Jotkut olivat ottaneetkin opikseen, ja kun **Seppo Hovin** Jazz-kvintetti alkoi tahdittaa yleistä karkeloa, Helsingin Suomalaisen Klubin herrat seuralaisineen ylsivät huikeisiin suorituksiin.

Bond-teema syökysei Bankin parketille virittämään juhlayleisöä tanssin hekumaan.

Silliä lounaaksi

Suomalainen ja pohjoismaalainen tapa on sillilounas – ellei aamiaiselle keretä. Kun on kyse Helsingin Suomalaisesta Klubista, viimeistään sillilounas on ehdoton välttämättömyys suurten tapahtumien räppiäisiksi.

Kovin monille se ei ollut näemmä välttämätön, sillä efterdagen-tunnelmissa Klubilla oli juhlapäivän jälkeisenä keskiviikkona vain puolisolillista väkeä.

Pop&Jazz Konservatorion kasvatti Pette-ri Sariola ihmetytti yleisöä raivokkaalla kitarallaan.

Mutta määrän korvasi laatu: ryyppy-laulut kajahtivat korkealta ja kovaa; **Martti Enäjärvi** yhtenä ääniankkurina.

Lounaalla laulatti ja hauskutti **Juha Laitila** poppoineen mukavasti ja viihdyttäen.

Omasta puolestani kiitän järjestelijöitä. Nyt minä ja muut jäämme odottamaan 140-vuotisjuhlia!

Pekka Kostamo

Osoitteessa www.klubi.fi/130vjuhlakuvia/ on nähtävänä Helsingin Suomalaisen Klubin 130-vuotisjuhlakuvia kaikkiaan 98 otosta. Videot juhlista ovat katsottavissa osoitteessa:

www.klubi.biz/videot/klubi_130v/

Kuvaajat ovat Kari Laakso, Teppo Oranne ja Tommi Tikka.

Terveisin

Webmaster Lefa

Puheenjohtaja Matti Packalén Helsingin Suomalaisen Klubin

TERVEHDYS EDUSKUNNALLE

Puheenjohtaja Matti Packalén esitti Klubin tervehdyksen 100-vuotiaalle Suomen eduskunnalle.

Herra Puhemies, Arvoisat kutsuvieraat, Hyvät naiset ja herrat.

■ Vuonna 1876 25. huhtikuuta Keisarillinen Suomen Senaatti vahvisti säännöt yhdistykselle, jonka silloinen nimi kuului: Luku- ja konversationi klubi Helsingissä.

Tuo juhlava nimi oli aluksi yhtä kuin nelisenkymmentä nuorta innokasta suomalaisuusmiestä.

Päämäärä oli suomalaisuuden, suomalaisen identiteetin, instituutorakenteiden ja kulttuurin tukeminen ja kehittäminen. Keinona päämäärään pyrittäessä oli nimen mukaisesti tiedonvälitys,

130-vuotisjuhlassa 25.4.2006

yhdessäolo, kontaktien luominen ja ideointi, nykyään siis verkottuminen.

Perustana verkottuminen

Perusta on sama tänäkin päivänä.

Vuosikymmenten kuluessa ja resursien kasvaessa toimintamuodot ovat toki monipuolistuneet. Nykyisin Klubi järjestää jäsenilleen satakunta erilaista esitelmä-, keskustelu-, harrastus- tai juhlatilaisuutta vuosittain.

Ja sosiaalinen tilaus tällaiselle toiminnalle on. Sen osoittaa jäsenmäärän kehitys. Nykyinen jäsenmäärä on noin 2 400. Kasvu jatkuu.

130 vuotta on pitkä aika. Tuona aikana asennepäristömme on muuttunut useampaan kertaan. Toimintamme elinkelpoisuuden tässä vaihtelevassa ympäristössä on mielestäni taannut lähinnä kaksi asiaa:

Toisaalta kestäväälle arvopohjalle rakennettu, joustavasti sopeutuva toiminnan sisältö ja toisaalta selkeä roolikäsitys: Klubi edistää keskustelua, luo puitteita, se ei ole painostusryhmä.

Klubi on kohtauspaikka, foorumi. Klubi on foorumi myös juhlapäivänään.

Teemana kansanvalta

Teemamme tänään on kansanvalta.

Demokratia, alunperin vain perus-

tuslaillinen termi, on kasvanut, laajentunut useimpien ihmisten mielikuvissa jopa vapauden ja oikeudenmukaisuuden synonyymiksi.

Samalla kun demokratian käsitteen sisältö muuttuu ja monipuolistuu, muutosta tapahtuu myös kansalaisten suhtautumisessa demokratian toteuttamistapaan.

Esimerkkinä tästä asennemuutoksesta:

Kun kansanäänestyskomitean mietintö vuonna 1983 toteaa, ettei edustuksellisessa järjestelmässä ole merkittäviä ongelmia, valtioneuvoston selonteke samasta aihepiiristä vuonna 2002 havaitsee hyvin merkittäviä muutospaineita, paineita, joita edelleen kärjistävät alueellistuminen, verkottuminen ja päätöksetekovallan siirtyminen kansalliselta kansainväliselle tasolle...

Kaikkiaan kansanvalta on siis tärkeä, tarpeellinen ja tänä parlamentarismin merkkivuotena erittäin ajankohtainen keskustelunaihe.

Hyvät naiset ja herrat,

Meillä on tänään ilo kuulla kolmen arvovaltaisen asiantuntijan näkökulmat kansanvaltaan, sen historiaan, nykypäivään ja tulevaisuuteen.

Akateemikko Päiviö Tommila Helsingin Suomalaisen Klubin**SUOMALAISEN KANSANVALLAN**

Akateemikko Päiviö Tommila esitti vuosijuhlassa syvällisen katsauksen Suomen kansanvallan kehitykseen.

Kansanvallaksi kutsutaan arkikielellä kansalaisten osallistumista yhteiskuntansa yhteisten asioiden hoitoon. Vähän syvemältä raapaisten joudumme kysymään, mitä kansalla tällöin tarkoitetaan. Suomen kielessä kansa tarkoittaa tietyn valtion asukkaita, mutta toisaalta vain osaa siitä ja tällöin lähinnä yhteistä kansaa, yhteistä rahvasta.

■ Romantiikan kansallisfilosofian kehittämä kansakäsitys vaati tunnusmerkkeikseen kielen, kulttuurin ja historian ykseyttä. Suomen sana kansa tarkoittaa myös muissa kielissä olevaa latina-pohjaista natio -sanaa, poliittisvaltiollista kansaa, jota varten meillä kehitettiin kansakunnan käsite: puhumme Yhdistyneistä kansakunnista, emmekä yhdistyneistä kansoista.

Kansalaisten osallistumisen täysivaltaisena tunnuksena on pidetty yleistä ja yhtäläistä äänioikeutta, joka Suomessa toteutui sata vuotta sitten. Mutta muodollisesti nämä ehdot täytyivät myös

130-vuotisjuhlassa 25.4.2006

HISTORIALLISTA TAUSTAA

kansandemokratioissa ja täyttyvät edelleen maissa, joissa on yksipuoluejärjestelmä tai käytännössä diktatuuri, mutta joista puuttuvat parlamentarismi, sananvapaus ja muut kansalaisvapaudet. Lisäksi äänioikeudellakin on rajansa, etenkin alin ikäraja.

Eri aikoina kansalaisvapaudet ja -velvollisuudet sekä niitä seuranneet oikeudet onkin ymmärretty hyvin eri tavoin, ja meidän mittapuumme mukaan niiden rajoittaminen tämän päivän itänaapurissa ei kuulu oikeaan demokratiaan.

Suomen tie kansanvaltaan

Millainen sitten on ollut Suomessa tie kansanvaltaan? Se on toiselta nimeltään ollut sääty-yhteiskunnan hajoamista, minkä lisäksi otan esille eräitä kehityskulkuun vaikuttaneita taustatekijöitä: yleisen mielipiteen synnyn, valistustason ja kansalaisaktiiviteetin nousun sekä yhteiskunnan liikkuvuuden kasvun.

Pohjoismaisen yhteiskunnan myynteihin kuuluu vapaa talonpoika, jolloin sen vastakohtana on turpeeseen sidottu suurien maatilatalouksien maaorja. Feodalismi ei koskaan sanan täydessä merkityksessä levinnyt niin pohjoiseen kuin Suomeen, joskin 1500- ja 1600-lukujen suurvaltasotien aikana kruunu otti haltuunsa talonpoikien perintötilat kolmen vuoden maksamattomista veroista ja lahjoitti menestyneille sotaherroille

kreivi- ja vapaaherrakuntia. Maaorjuutta oli vasta Venäjälle 1700-luvulla luovutetun Karjalan eli Vanhan Suomen maille perustetuissa kartanoissa eli hoveissa.

Esihistoriallinen ja varhaiskeskiaikainen yhteiskunta oli sukuyhteiskunta, jossa sukuun kuulumaton oli turvaton. Tärkeä tasa-arvoisuus toteutui, kun esihistoriallinen orjuus lopetettiin kirkon vaikutuksesta 1300-luvun alkupuolella. Maansa omistavat talonpojat, eikä muita juuri ollutkaan, kokoontuivat käräjille ratkaisemaan erimielisyyksiä ja valitsemaan 12-miehistä lautakunnan hoitamaan oikeutta tuomarin kanssa.

Penkillä eli laudalla istuvat lautamiehet ovat varhaisin askel yhteisten asioiden hoidon eli kansanvallan tiellä.

Organisoidun kirkon mukana 1100-luvulta lähtien Suomikin liitettiin ensimmäiseen "Euroopan unioniin". Kirkko vaikutti keskitetyn hallinnon ja hierarkkisen yhteiskuntamallin muotoutumiseen ja käsitykseen jumalkuninkaasta sekä toi myös käsityksen kaikkien ihmisten tasa-arvosta Jumalan edessä. Kirkon papeista tuli talonpoikaiseen yhteiskuntaan uusi elementti.

Kirkonkokoukset ja papinvaali

Kanonisen oikeuden mukaan pappi oli vastuussa pitäjän taloudesta. Maakuntalait puolestaan velvoittivat pitäjänmiehet osavastuuseen. Kirkonkokouksista tuli pitäjän/seurakunnan hallintoelimiä. Näin

alkanut paikallishallinto – kirkkoherran johtama kirkkokokous toimi sen johdossa aina 1860-luvulle saakka – oli toinen kansanvallan askel ja kolmas pitäjäläisten oikeus osallistua pappinsa vaaliin ja valita yhdessä tämän kanssa lukkari. Pitäjäläiset saivat esittää piispalle ehdokkaansa kirkkoherraksi. Heillä oli myös oikeus erottaa pappi, mikä tapahtui yksinkertaisesti heittämillä hänet kirkonaidan yli.

Kuninkaanvallan kasvaessa hallitsija pyrki puuttumaan kirkkoherrojen vaaliin etenkin tärkeissä seurakunnissa. Nykyisinkin käytössä olevat säännöt pappien vaalista pohjautuvat asetukseen vuodelta 1739 ja eräisiin sen täydennyksiin. Tuomiokapituli asetti kolme ehdokasta, joista seurakuntalaiset vaalisiaarnat kuunneltuaan äänestivät mieluisimman; ääniä kullakin oli talonsa manttaaliluvun mukaan.

Puhuessamme kansanvallasta me säännöllisesti unohdamme tämän vuosisataisen kansanvaalin. Papinvaaleissa vain valitettavan harva seurakuntalaisista käyttää äänivaltaansa. Jos pappi edelleen olisi kunnanvaltuuston puheenjohtaja, vaalikarjaa kyllä riittäisi.

Aateli, pappi ja porvari

Varsinainen pappissääty syntyi vasta uskonpuhdistuksen seurauksena pappien saatua luvan avioitua ja pappissukujen muodostuttua. Papisto oli kirjoitustaitoisena oppineena säätyinä yhteiskunnallisesti merkittävä. Aatelin jälkeen se

oli tärkeysjärjestyksessä toinen sääty. Aateli puolestaan syntyi Ruotsissa säätyinä 1200-luvun keskenään valta-aseesta taistelevien maakuntakuninkaiden tarvitessa aseellisia tukijoukkoja, ja vastineeksi asemiehen varustajat saivat verovapauden. Johtomiehiä kutsuttiin neuvotteluihin, joista muodostui valta-neuvosto eikä alkuun ollut eroa valta-neuvoston ja valtiopäiviksi kutsuttujen kokousten välillä.

Ensimmäiset Ruotsin tunnetut valtiopäivät, joihin osallistuivat valtaneuvosto eli aateli sekä porvariston että talonpoikien edustajia, pidettiin 1435 – ei kuitenkaan Arbogassa, kuten yleensä esitetään. Valtiopäivät kokoontuivat kuitenkin harvoin ja olivat pitkään eräänlaisia kuninkaan järjestämiä kansalaiskokouksia. Suomalaisia oli ensimmäisen kerran mukana vasta 1563.

Säätyjen määrä oli siis lisääntynyt porvarissäädyllä, joka syntyi kaupunkilaitoksen muodostuttua varhaiskeskiajalta lähtien. Pohjoismaista Tanskassa oli keskiajalla taaja kaupunkiverkko, harvaan asutussa Suomessa vain puolitusinaa kaupunkia ja nekin pieniä. Kaupungit saivat lähettää erikseen tai yhdessä edustajansa; ääni- ja edustuskelpoisia olivat porvarioikeuden saaneet kauppiat ja käsityöläiset. Vastaavalla tavalla talonpoikaissäädystä täysivaltaisia olivat vain maata omistavat talonpojat, jotka valitsivat kihlakunnittain edustajansa valtiopäiville.

Valtio- ja maapäivät

Valtiopäivien lisäksi pidettiin maakuntatasoisia maapäiviä, Suomessa viimeiset 1677, ellemme ota mukaan vuoden 1809 Porvoon valtiopäiviä. Kuninkaan, valtaneuvoston ja valtiopäivien valtasuhteet muodostivat Ruotsi-Suomen valtiolämän pysyvän jännitteen, joka liikkui **Kaarle XI:n** itsevaltiudesta vapauden ajan säätyjen dominanssiin. 1700-luvun mittaan suomalaiset valtiopäivämiehet alkoivat muodostaa erityisen suomalaisen ryhmän, joka ennakoி seuraavan sataluvun itsehallinnollista Suomea. Autonomisessa Suomessa valtiopäiviä ei tosin kutsuttu Porvoon jälkeen koolle ennen vuotta 1863.

Sääty-yhteiskunta eli kukoistustaan 1600-luvulla, mutta hajoamisen merkkejä alkoi näkyä jo Vapauden aikana, jolloin säädyt olivat kaikkivaltaita. Hävityn Suuren Pohjan sodan jälkeen aloitettiin valtakunnan jälleenrakennus ja väkiluku alkoi nousta. Yhteiskuntaan muodostui ryhmiä, joilla ei ollut samoja oikeuksia kuin privilegioituilla säädyillä. Korkeat virat ja osa alemmistakin oli varattu aatelisten toimialoiksi.

Aatelointia ei kuitenkaan tapahtunut samassa tahdissa kuin hallinto tarvitsi virkamiehiä, mistä oli seurauksena aatelitomien säätyhenkilöiden (ofrälse ståndpersoner) ryhmän kasvu. Pappissäädyssä opettajat ja kirkonpalvelijat sekä kaupungeissa mm. tehtailijat olivat tällaisia

valtiosäädyn ulkopuolisia. Maaseudulla taas torppareiden ja muun tilattoman väen hiljainen kasvu jo 1700-luvulla loi talonpojiston alapuolelle uusia ryhmiä.

1700-luvun puolimaissa aatelistossa ja papistossa talouksien päämiehistä 80–90 prosentilla oli valtiolliset oikeudet eli äänioikeus, mutta porvaristolla ja talonpojistolla vain 30 prosentilla. Äänioikeutettuja talollisia oli 39 000, kun aatelissa vastaava luku oli 340 ja papistossakin vain 607.

Porvoon valtiopäivien jälkeen kului puoli vuosisataa ennen kuin säädyt seuraavan kerran kutsuttiin koolle. Suomi sai Venäjän yhteydessä autonomisen aseman omine hallituksineen ja keskusvirastoineen. Maata hallittiin Ruotsin aikaisten lakien mukaan virkamiesten voimin.

Valtiopäivien puuttuessa mitään suuria uudistustoimia ei voitu tehdä, mutta toisaalta juuri vahva byrokraattisuus säilytti vanhan hallintokäytännön. Vapaamielisemmän ajan koittaessa **Aleksanteri II:n** astuttua valtaistuimelle säädyt taas kutsuttiin 1863 koolle, ja 1869 säädettiin uusi valtiopäiväjärjestys, jolla säätyjen koostumusta laajennettiin. Neli-säätyisyys kuitenkin jatkui Suomessa vielä neljä vuosikymmentä, vaikka se alkoi olla Euroopassa jo aikansa elänyt.

Norja oli saanut jo 1814 yksikamarisen parlamentin, jonka vaaleissa miehillä oli yhtäläinen äänioikeus muttei yleinen, sillä alempi kansa jäi ilman sitä. Tanskassa siirryttiin 1849 ja Ruot-

sisä 1866 kaksikamarisiin eduskuntiin, mutta uudistukset johtivat pikemminkin harvainvaltaan kuin demokratiaan, sillä äänet kytkettiin veromääriin. Takana oli näkemys, että oikeuksien oli vastattava velvollisuuksia.

Veroraja äänioikeuteen

Samalainen ilmiö tapahtui Suomessa porvarissäädyn vaaleissa vuoden 1869 jälkeen ja 1870-luvulla uudistetussa kaupunkien kunnallishallinnossa. Nyt muutkin kaupunkilaiset kuin vain vanha porvaristo pääsivät osallistumaan hallintoon, mutta kun määrättiin alin veroraja ja korkein äänimäärä (25), uudet kaupunginvaltuustot ja porvarissääty joutuivat suurituloisten virkamiesten ja elinkeinonharjoittajien käsiin. Pienituloiset eivät matalatuloisina usein yltäneet edes yhteen ääneen. Porvarissääty kasvoi uusien kaupunkien perustamisen myötä.

Porvarissääty joutui 1800-luvun loppuvuosikymmeninä ankarana taistelun kohteeksi, kun yhä kasvava painostus suuntautui tulo rajojen ja ylimmän äänimäärän laskemiseen. Taisteluun kietoutui kieliriita, kun kaupungeissa varakkuus oli keskittynyt paljolti ruotsinkielisten käsiin.

Eduskunnan uudistukseen mennessä 11 kaupungissa oli päästy 10 äänen ylärajaan ja kahden äänen asteikkoon kolmessa kaupungissa, Tampereella, Oulussa ja Kemissä. Useimmissa oli kuitenkin edelleen voimassa 25 äänen yläraja.

Suomenkielisten kaupunkilaisten määrä kasvoi koko ajan, mutta he olivat enimmäkseen vähä-äänisiä. Liberaaleimmat piirit ja vuosisatojen vaihteessa vahvistunut työväenliike ryhtyivät ajamaan yleistä ja yhteistä äänioikeutta kaikille.

Pappissäätyä laajennettiin antamalla äänioikeus yliopiston ja oppikoulujen opettajille, ja juuri jälkimmäisten luku kasvoi uusien koulujen voimakkaan perustamisen myötä. Papisto oli jo vanhastaan suomenmielistä, ja uudet koulut olivat enimmäkseen suomenkielisiä. Suomenkielinen oli myös talonpoikaisääty, jonka äänestyskelpoisuuden pohjana oli maanomistus, mutta nyt myös niin, että kuka tahansa maata omistava, joka ei ollut muun säädyn jäsen, so. aatelismies tai pappi, sai äänestää.

Tämä merkitsi esimerkiksi helsinkiläisen maisterin pääsyä talonpoikaissäädyn edustajaksi, kuten tapahtuikin. Vaalipiirinä oli nyt tuomiokunta, joka sai lähettää yhden edustajan.

Naiset, palkolliset ja työmiehet

Kaikista näistä laajennuksista huolimatta yleensä palkolliset ja työmiehet olivat eduskunnan uudistuessa 1906 vailla äänioikeutta, samoin kaikki naiset. Uudistusta on hehkutettu naisten suurena voittona. Se oli sitä, mutta ei pidä unohtaa, että yhtä lailla se oli voitto yhteiskunnan alempien kerrosten mies-sukupuoelle.

1800-luvun mittaan suomalainen

yhteiskunta koki suuria muutoksia etenkin sataluvun toisella puoliskolla. Väkiluku kasvoi. Teollistuminen pääsi vauhtiin. Liikenneyhteydet ulkomaille paranivat höyrylaivojen myötä, ja rautatiet alkoivat yhdistää sisämaata rannikkokaupunkeihin. Saimaan kanava rakennettiin.

Puutavaran kysynnän kasvaessa Euroopassa metsien hinnat nousivat ja maaseudulle virtasi rahaa, tietysti ensi sijassa metsien omistajille, mutta myös kasvavalle metsätyömiesten ja uitto- miesten joukolla. Jokien suihin nousi sahoja ja 1880-luvulla paperiteollisuus pääsi vauhtiin.

Niihin keskeisiin uudistuksiin, joita 1863 alkanut uudistuspolitiikka toi mukanaan, kuuluivat kunnallishallinnon uudistaminen niin maaseudulla ja kaupungeissa, mihin jo olen viitannut, maakaupan salliminen maaseudulla ja elinkeinovapaus, oma raha, kansakoululaitoksen perustaminen ja oman asevelvollisen sotaväen saaminen. Suomi oli monessa suhteessa 1906 toinen maa kuin mitä se oli ollut puoli vuosisataa aikaisemmin.

Kuntahallinnon uudistus

Maalaiskuntien kunnallishallinnon uudistus oli merkittävä kansanvaltainen uudistus, sillä se toi paikallishallinnon kuntalaisten omiin käsiin. Toki he olivat osallistuneet kirkonkokouksiin, jotka olivat hoitaneet maallisetkin asiat, mutta kirkonkokousten pito oli kuulunut, kuten

muistamme, papiston privilegioihin.

Nyt kunnallislautakunnista ja kunnanvaltuustoista tuli pelkästään maallisen hallinnon elimiä. Puheenjohtaja valittiin ja kunnan tehtävien hoidosta tuli myös sosiaalisen nousun väylä.

Kirkko oli opettanut suomalaisia lukemaan jo 1600-luvun lopusta lähtien tavoitteenaan, että jokainen voisi ottaa itse selvää kristinopin pääkappaleista Katekismuksen avulla ja veisata kirkossa virsikirjasta. Maallisen tekstin lukeminen oli hankalampaa eikä sitä juuri ollutkaan. Jukolan veljeksillä lukutaidon hankkiminen jäi aika myöhäiseen, mutta pakko- han siitä oli selviytyä, sillä muuten ei päässyt avioon.

Kirjoittamaan ei opetettu, mutta joku talonpoika silti hankki taidon **Jukolan Eeron** tavoin. Kansanopetus tehostui juuri 1800-luvun puolimaissa veljesten aikaan, mutta vasta kansakoulu loi pohjan kansanvalistuksen suurelle nousulle ja kirjoitustaidolle. Kunnallishallinnon tavoin myös kansanopetus erotettiin nyt kirkon tehtävistä. Luku- ja kirjoitustaidon tehostuminen näkyi sanomalehdistön kasvuna, jota tietysti yhteiskunnan yleinen muutos ravitsi ja joka oli seurausta myös suomalaiskansallisen aatteen leviämisestä.

Sitten tuli sensuuri

Sanomalehdistön vaiheisiin kietoutuivat kansalaisaktiviteetin vaatimukset ja jatkuva kiista sananvapaudesta. Suomessa oli

koko autonomian ajan, muutaman vuoden periodia lukuun ottamatta 1860-luvulla, sensuuri aina suurlakkovuoteen 1905 saakka ja uudelleen ensimmäisen maailmansodan vuosina. Sensuuri on preventiivinen toimenpide, jolla hallitukset pyrkivät estämään epäsuotavien aatteiden leviämistä kansalaisten keskuuteen.

Suomessa sensuuri oli kireimmillään 1840-luvulla ja ensimmäisellä sortokaudella. Vaatiessaan suurempia kansalaisaktiiviteetteja ja uudistuksia niin ensimmäisen kansallisen herättäjän **A. I. Arwidssonin** kuin tänä vuonna 200 vuotta täyttävän **J. V. Snellmanin** sanomalehdet lakkautettiin. Snellman myös moitti maan lehdistöä hampaattomaksi. Vain omaksumalla hänen suomalaiskansallisen ohjelmansa sen merkitys kasvasi. Snellmanin toimesta saatiin jo mainittu lyhytaikainen painovapaus, ja sen jälkeenkin voitiin kirjoittaa koko vapaasti, mikä uudistuspolitiikan ja kansalaisten mielipiteenmuodostuksen kannalta oli tärkeätä.

Snellman yhteiskunnallisti kansallisromanttisen kulttuurifennomanian, mikä puolestaan herätti ruotsalaiskansallisen liikkeen. Valtiollinen elämä politisoitui ja puolueyhmittymät perustivat äänenkannattajia. Yleiselle mielipiteen käsitteelle luotiin pohja jo 1850-luvulla, ja kun 1860 maassa ilmestyi 17 sanomalehteä, niitä oli 1905 jo 87. Kokonaisleikki kasvoi samaan aikaan noin 12 000:sta noin 250 000 vuosikertaan eli kaksi-

kymmenkertaiseksi. Kukin aatesuunta sai omat lehtensä ja samalla sanomalehdet tavoittivat yhä syrjemmällä ja yhteiskunnallisesti alempana olevia.

Yhteiskunta jakaantui kielipoliittisesti kahtia fennomaanien ajaessa suometasa-arvoista virallisen kielen asemaa ruotsin rinnalla ja svekomaanien puolesta saavutettuja asemiaan. Mutta ei pidä unohtaa, että kielitaistelu oli myös positiivinen voima kiihottaessaan kumpaakin kieliryhmää tehostamaan toimintaansa. Näin syntyi suomenkielinen talouselämä, ja – kuten jo on ollut puhe – suomenkielinen oppikoululaitos; 1905 yliopistossa opiskeli jo kaksi kertaa niin paljon suomenkielisiä ylioppilaita kuin ruotsinkielisiä. Taistelua yliopiston opetuskielestä käytiin kuitenkin vielä pitkään.

Valtioelämässä eduskuntauudistus merkitsi suomen kielen voittoa, sillä säätyvaltiopäivillä oli ollut kaksi ruotsinkielistä säätyä, aateli ja porvaristo, kahta suomenkielistä vastaan.

Yhdistyselämä syntyi

Yhteiskuntaelämän aktivoituminen näkyi myös yhdistyselämän varsinaisena syntymisenä; tästä on käytetty vaativaa nimeä ”kansaliikkeessä”. Taustalla oli eurooppalaisia vaikutteita, mutta myös tämä sektori liittyi vahvasti kotimaiseen kielikysymykseen. Nyt 130-vuotisjuhliin viettävä Helsingin Suomalainen Klubi on tästä hyvä esimerkki.

Raittiusliike oli tärkeä yhteistoiminnan muoto, vapaapalokunnat toinen, samoin vuosisatojen vaihteessa syntyneet työväen-, osuustoiminta- ja nuoriso-seuraliikkeet. Kansalaisyhteiskunnalle yhdistystoiminta on ollut oleellinen rakennetekijä.

Kansalaisosallistumisen oivallisia mitareita olivat vuoden 1899 Suuri Adressi ja vuoden 1901 asevelvollisuusadressi. Joukkovoima ei kylläkään vielä riittänyt kääntämään keisari-suuriruhtinaan mieltä, mutta koko keisarikunnan laajuinen suurlakko muutama vuosi myöhemmin sai aikaan Suomessa laittomiksi katsottujen venäläistämistoimien kumoamisen ja osaltaan eduskunnan uudistamisen sekä Venäjällä duuman perustamisen.

Suomessa siirryttiin parlamenttivaaleissa yhdellä kertaa maailmanlaajuisestikin kansanvallan huipulle.

Yksi sisällissodan syy?

Mutta siis vain parlamenttivaaleissa. Kunnallisella tasolla jatkui entinen käytäntö ja aiheutti tietysti ristiriitaisia tunteita. Kaikki saivat osallistua valtiollisiin vaaleihin, mutta kotipaikan edustuselinten vaaleihin vain varallisimmat.

Onkin spekuloitu sillä, oliko tämä puutteellinen kansanvaltaisuus yhtenä syynä kevään 1918 sisällissotaan ja keiden syytä tällainen tilanne oli. Aktiivisuutta kunnallislakien uusimiseksi ei puuttunut. Yksikamarinen eduskunta otti kunnallislain heti käsittelyyn, sitä

jatkettiin eri valtiopäivillä, mutta asiaa haittasivat eduskunnan jatkuvat hajotukset, ja kun uudistuslaki viimein oli eduskunnassa valmis, se juuttui senaattiin, jonka ehdotuksesta keisari 1910 jätti lain vahvistamatta.

Eduskunnassa oli venäläistetyn senaatin mielessä esiintynyt äärimmäistä radikalismia. Puolueissa oltiin eri mieltä äänioikeuskysymyksessä, mutta vanha-suomalaiset ja sosiaalidemokraatit olivat ajaneet yleistä äänioikeutta, mitä myös esitettiin. Mahtavassa kunnallishallinnon historiassaan 1960-luvulla Hannu Soikkanen piti lain vahvistamatta jäämistä vahingollisena ja voimakasta ärtymystä etenkin työväenliikkeen piirissä herättäneenä.

Keisari **Nikolai II:n** torjuva asenne ei ollut uutta. Keväällä 1899 hän ei ollut ottanut vastaan Suurta lähetystä ja vain ilmoittanut armollisesti, ettei ole suomalaisille vihainen. Kun kunnallislait 1917 saatiin taas eduskunnassa läpi, Venäjän väliaikainen hallitus hajotti eduskunnan ja ne jäivät vaille vahvistusta. Loppuvuodesta uusi yritys jäi muuttuneen poliittisen tilanteen jalkoihin. Kun kunnallislaki viimein säädettiin 1919, olivat sekä keisari että väliaikainen hallitus kukistuneet.

Kansanvallan toteutuminen paikallistasolla oli siis ollut monen yrityksen takana, ja tarvittiin Suomen itsenäistymistä ennen kuin kaikki pääsivät kotikuntansa päättäjiä valitsemaan.

**Eduskunnan puhemies Paavo Lipponen Helsingin
Suomalaisen Klubin 130-vuotisjuhlassa 25.4.2006**

Kansanvalta Suomessa perustuu maailman ensimmäiseen moderniin parlamenttiin

Suomalainen kansanvalta voi hyvin, kun sen tilaa verrataan kansainvälisesti. Kymmenet puhemiehet ja parlamenttien jäsenet eri puolilta maailmaa osallistuvat eduskunnan perustamisen 100-vuotisjuhlaan toukuun lopulla maailman ensimmäisen modernin parlamentin perustamisen johdosta, sillä 100 vuotta sitten miehet ja naiset saivat Suomessa ensimmäisinä oikeuden sekä äänestää että olla ehdolla eduskuntaan.

■ Kansanvaltaa rajoitti silloin suuriruhtinaan, tsaarin valta. Suomen historiassa merkittävämpää oli kuitenkin vuonna 1907 säädetyt kunnallisen demokrati-auudistuksen toteuttamatta jääminen, kunnes se pantiin toimeen itsenäisessä Suomessa kansalaissodan jälkeen. Jos kunnallinen demokratia olisi toteutettu yhdessä eduskuntauudistuksen kanssa, olisimme kaikella todennäköisyydellä välttyneet sisällissodalta.

Kunnissa olisi totuttu yhteistyöhön

ja vastuun ottoon, jolloin olojen heikentymisestä huolimatta ääriaineokset eivät olisi saaneet jalansijaa.

Eduskuntalaitos ja kunnallinen demokratia ovat tänäkin päivänä suomalaisen kansanvallan peruspilarit. Eduskunta valvoo Suomessa tehokkaasti hallituksen toimintaa sitä kuitenkaan tarpeettomasti vaikeuttamatta. Meillä ei hukata aikaa tarpeettomaan rähjäämiseen, niin kuin uusissa demokratioissa näyttää olevan tapana.

Linjasta on kysymys

Järjestelmän toimivuus näkyy hyvin onnistuneessa EU-asioiden päätöksenteossa, jota on käyty kaikkialta jäsenmaista tutkimassa, jopa kopioimassa. Oleellista tässä järjestelmässä on eduskunnan varhainen informointi, kaikkien erikoisvaliokuntien osallistuminen lausunnon antajina sekä suuren eli EU-valiokunnan koordinoiva rooli. Ilman tätä koordinoitua eduskunta ei kykenisi valvomaan EU-

Eduskunnan puhemies Paavo Lipponen arvos- teli eduskunnan kulttuuria ja käy- täntöjä ja vaati vaihtoehtode- battia.

politiikan linjaa. Linjasta on kysymys kaikessa päätöksenteossa.

Monissa muissa maissa, kuten Ruotsissa, parlamentin todellinen vaikutusmahdollisuus on heikompi, koska EU-asiat hajoavat eri valiokuntiin tai poliittiseen kulttuuriin ei yksikertaisesti kuulu se, että hallitus pääministerin tai muiden ministerien toimesta välittäisi informoida eduskuntaa varsinkaan etukäteen.

Toisaalta poliittiseen kulttuuriin kuuluu Suomessa pyrkimys konsensukseen EU-asioissa sekä ulko- ja turvallisuuspolitiikassa. Sitä pidetään pienelle maalle tärkeänä, joten eduskunta ei aseta esteitä hallituksen mahdollisuuksille ajaa tehokkaasti Suomen etua EU:n päätöksenteossa.

Tapio Raunio arvioi eduskunnan vaikutusmahdollisuudet kaikesta huolimatta suhteellisen vähäisiksi EU-päätöksenteossa ja virkamieskunnan Helsingissä ja Brysselissä olevan niskan päällä. Voidaan kuitenkin kysyä, mikä oli eduskunnan rooli silloin, kun esimerkiksi kauppapolitiikka oli kansallisessa päätäntävällässä? Eivätkö korporaatiot käytännössä määranneet presidenttivaltaisen järjestelmän suojissa? EU- ja ulkopoliittikan valvonta on nyt aivan eri tasolla, johtuen myös kansanedustajien suuremmasta harrastuksesta ja tietojen hankintamahdollisuudesta.

Tästä huolimatta olisi tarpeen vahvistaa nimenomaan suuren valiokunnan

virkakuntaa EU-politiikan seurannan tehostamiseksi. Suurta koneistoa ei tarvita, sillä eduskunnan valvonta perustuu oleellisesti käsiteltävien asioiden valikoimiseen, merkittävien kysymysten erottamiseen Brysselistä tulevasta informaatio- ja esitystulvasta.

Konsensusta kypsyttävä

EU- ja turvallisuuspoliittinen konsensus on Suomessa viime aikoina tosiasiaa vahvistunut, kun täysimääräinen osallistuminen EU:n puolustusyhteistyöhön on hyväksytty ylivoimaisella enemmistöllä. Samalla menetelmällä, kypsyttämällä konsensusta, tulisi jatkossakin menetellä.

EU- ja ulkopoliitikassa tarvittaisiin toki avointa ja rehellistä julkista keskustelua. Turvallisuuspolitiikassa, nimenomaan Nato-kysymystä käsiteltäessä, on tähän asti tyydytty lähinnä värin tunnustamiseen, jolloin argumentit jäävät syrjään. Tasavallan presidentin vaaleissa turvallisuuspolitiikka jäi jalkoihin, kun porvarillisen luokkataistelun organisointi vaati niin Nato-jäsenyyden kannattajien kuin sen vastustajien epäpyhän allianssin muodostamisen.

Valtiollista demokratiaamme kehitettiin merkittävästi parlamenttikeskisempään suuntaan vuoden 2000 perustuslakiuudistuksella. Suomessa on **Mauno Koiviston** presidenttikaudesta alkaen

toiminut sekä vakauden että muutoksen yhdistävä parlamentarismi: hallitukset ovat istuneet täydet vaalikaudet, mutta kaikki nykyiset eduskuntapuolueet ovat vuorollaan istuneet hallituksessa, niin kuin tohtori **Martti Häikiö** on todennut.

Tasavallan presidentin valtaoikeuksien siirtäminen osittain eduskunnalle on lähentänyt järjestelmäämme ns. normaaliparlamentarismiin, mikä oli sosialidemokraattien alkuperäinen tavoite vuoden 1906 eduskuntauudistuksessa.

Epäpyhiä alliansseja?

Hallituksen muodostamisessa on ryhdytty noudattamaan periaatetta, jonka mukaan suurin eduskuntapuolue asettaa pääministeriehdokkaan, josta käytännössä on myös tullut pääministeri. Muitakin mahdollisuuksia on, mutta mikäli mainitusta periaatteesta tingitään, on myös entistä suuremmalla syyllä kysyttävä, eikö koalitiopyrkimyksistä pitäisi kertoa jo etukäteen, yhteinen ohjelma mukaan lukien.

Vai onko jälleen muodostumassa puhtaan valtopolitiikan sanelema epäpyhä allianssi?

Laaja konsensus niin ulko-, EU- kuin sisäpolitiikassakin vaikuttaa parlamentarismin toimivuuteen eduskunnassa. Hyvinvointivaltiota kannatetaan laidasta laitaan. Oikeisto-opposition edusta-

jat ovat kilvan arvostelemassa hallitusta määrärahojen riittämättömyydestä erilaisiin hyviin tarkoituksiin. Todellinen oppositio on eduskunnan ulkopuolella, elinkeinoelämän järjestöjen think-tankkeissä, jollaiseksi myös SITRA on muodostumassa.

Parlamentarismi vaatii avointa agendaa. Eduskunnassa olisi käytävä todellista keskustelua yhteiskunnallisista vaihtoehdoista konkreettisella tasolla. Muuten vaikutelma huonosti kätketystä agendasta vain vahvistuu. Vaaleihin asti puhutaan siis kauniita, mutta niiden jälkeen takahuoneista astuvat esiin fundamentalistit fläppitauluineen –niinkö tässä käy?

Tarvitaan vaihtoehtodebattia

Eduskunnan omaa kulttuuria ja käytäntöjä tulisi kehittää vaihtoehtodebattia suosivaan suuntaan. Se ei tarkoita jatkuvaa, puuroutuvaa yleiskeskustelua, vaan pyrkimystä vahvistaa parlamentaarista asetelmaa.

Hallitus on pantava vastuuseen politiikastaan, mutta niin on myös oppositio otettava vastuu oman vaihtoehdon esittämisestä. Nykyisessä järjestelmässä nimenomaan ajankohtaiskeskustelu, jonka yksittäinen kansanedustaja alustaa hallitus-oppositio -asetelmasta riippumatta, on oikea epäparlamentarismin kukkanen.

Täysistuntoja kehitetäänkin sekä par-

lamentaarista asetelmaa että debattia yleensä suosiviksi löysän jaarittelun kustannuksella.

”Häntä heiluttaisi koiraa”

Kunnallinen demokratia on Suomessa kansainvälisessä vertailussa erityisen vahva ja toimiva. Itä-Euroopan entisissä kommunistimaissa paikallisen demokratian rakentaminen on alkuvaiheessa, mutta myös ns. vanhoissa EU-maissa esiintyy keskusjohtoisia järjestelmiä. Valtaa onkin hajautettu monissa Länsi-Euroopan maissa erityisesti keskukselta alueelliselle tasolle.

Suomessa tämä ei ole tarpeen, sillä Suomen maakunnat ovat joko vailla todellista identiteettiä tai liian pieniä, lähestyen kunnalle sopivaa kokoa. Ns. Kainuun mallissa kokonainen maakunta opettelee muuntautumista yhdeksi kunnaksi.

Maakuntahallinnon vahvistamiskavailut, yhdistettyinä nykyisten kuntarakenteiden säilyttämispyrkimykseen, tähtäävät päätöksenteon etäännyttämiseen valtiollisesta ja kunnallisesta demokratiasta. Pienet kunnat hallitsivat suuria keskuksia yliedustuksellaan. Häntä heiluttaisi koiraa, maakuntapolitrukkien ohjauksessa.

Kunta- ja palvelurakennepöytäkeskustelu muuttuu juupas-eipäs-keskusteluksi, jos siinä puututaan vain toiseen näistä ele-

menteistä. Palvelujen organisoinnista ei voi järkevästi puhua puuttumatta kuntarakenteeseen.

Tästä tarjoaa esimerkin tilaaja-tuottaja -malli: heikko kuntayksikkö, jolla ei ole omaa mittavaa palvelutuotantoa, ei kykene toimimaan osapuolena yksityiseltä sektorilta tilattaessa.

Demokratia uhkaa jäädä täysin jalokoihin kuntakeskustelussa. Monitasoisissa kuntayhtymä- ja piiriratkaisuissa kuntalaisen vaikutusmahdollisuudet heikkenevät ja päättäjiä vastuusuhteet hämärtyvät. Vain vahvassa peruskunnassa, jolla on todelliset mahdollisuudet päättää omista asioistaan, myös äänes-täjän valta on todellista.

Tästä näkökulmasta on myös tarkasteltava kysymystä kunnallisesta verotus-oikeudesta: sen vahvistamisajatus liittyy erottamattomasti kuntarakenteen uudistamiseen. Vahvojen, riittävällä verotus-oikeudella varustettujen peruskuntien vastustaminen voikin johtua siitä, että silloin menisi mahdollisuus jatkuvaan kunta-valtio -vastakohtaan lietsomiseen, kun kunnat, joilla ei tosiasiaa ole mitään päätettävää jäljellä, keskittyisivät jatkuvaan asiakassuhteen hoitamiseen valtioon päin.

Ei kansanäänestys-pyöriä

Olen keskittynyt puheessani edustukselliseen demokratiaan. Eduskunnan 100-

vuotisjuhluvuoonna on paikallaan korostaa sen merkitystä muun ns. demokratian rinnalla.

Suomessa ei ole mitään syytä lähteä syrjäyttämään edustuksellista demokratiaa jatkuvalla kansanäänestyspyörityksellä. Kansanäänestyksiä vaativat yleensä ne, jotka eivät menesty edustuksellisessa järjestelmässä.

Kansanäänestykset tarjoavat myös monelle kansan valitsemalle päättäjälle hyvän mahdollisuuden väistää vastuuta. Vain poikkeuksellisissa tapauksissa kuten Suomen EU-jäsenyydestä päätettäessä voi neuvoa-antava kansanäänestys olla paikallaan.

Ei ole mitään järkeä viedä kansanäänestyksen kysymystä, johon suuri osa äänestäjistä ei äänestäessään vastaa. Näin kävi Ranskassa ja Hollannissa pideytyissä, EU:n perustuslaillista sopimusta koskevissa kansanäänestyksissä: äänestettiin hengessä ”kun kerran kysytte, kysykää mitä tahansa, me vastaamme ei”.

Kansalaisten osallistumista päätöksentekoon tulee sen sijaan edistää antamalla tilaa kansalaisjärjestöille sekä lisäämällä interaktiivisuutta nykyaikaista tietotekniikkaa hyväksi käyttäen. Suomessa ei mennä kaduille, koska mm. ammattiyhdistysliikettä kuullaan kattavasti. Ympäristöjärjestöjä konsultoidaan perusteellisesti.

Nuorten osallistumista tulisi rohkaista, mikä on koulujen tehtävä. ”Suoma-

laisnuoret ovat tietäviä ja taitavia, mutta samanaikaisesti he eivät ole omakseen yhteiskunnallisessa toiminnassa tarvittavia taitoja ja asenteita”, sanotaan hallituksen kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelmassa. Kouluissa lisääntyvä yksilökeskeisyyden korostaminen lisää entisestään etäisyyttä yhteisten asioiden hoitoon.

Esitän eduskunnan parhaimmat onnittelet 130-vuotiaalle Helsingin Suomalaiselle Klubille. Klubi on kunniakkaassa historiassaan tukenut Suomen ohjaamista kansanvallan tielle. Uusille sukupolville on yhä uudelleen kerrottava, miten demokratia pelasti Suomen. Kun ensin oli asetettu selkeästi demokratian puolelle, oltiin sitä myös valmiit miehissä ja naisissa puolustamaan!

EU:n komission jäsen Olli Rehn Helsingin Suomalaisen Klubin**Kansanvalta Euroopassa:
EU:lta vaadittava tekemistä
eikä akateemista pohdiskelua**

Arvoisa Eduskunnan Puhemies, arvoisat kutsuvieraat, hyvät ystävät,

■ Haluan aloittaa onnittelemalla 130-vuotiasta Helsingin Suomalaista Klubia. Todella toimiakseen eurooppalainen demokratia edellyttää avointa, moniarvoista ja aidosti keskustelevaa kansalaisyhteiskuntaa. Suomalaisen Klubin kaltaiset yhteisöt ovat vahvan keskustelevan perinteensä ansiosta juuri tällaisen moniarvoisen eurooppalaisen demokratian kulmakiviä.

Minulle muotoiltu otsikko on väljä ja se tarjoaisi mahdollisuuksia monien polkujen tallaamiseen. Yritän kuitenkin pysyä pääväylällä ja keskittyä eurooppalaisen kansanvallan pitkään linjaan ja nykyisiin haasteisiin.

Kansanvallan käsitteellistä ja samalla suurimmassa määrin sisällöllistä monitulkintaisuutta kuvaa osuvasti **Paavo Haavikon** *Ratsumiehen* libreton ydinkysymys: "Kun kansa saa vallan, niin kuka sen saa?" Miten on: Kun kansa saa vallan Euroopassa, niin kuka sen silloin saa?

Mitä kansanvallalla kukin tarkoittaa? Tarkoitetaanko sillä demokratian kanta-muotoa, vapaiden ateenalaisten miesten suoraa itsehallintoa? Vai demokrati-an nykyistä päämuotoa, edustuksellista, parlamentaarista demokratiaa, jossa yleisillä, vapailla vaaleilla valittu parlamentti

edustaa kansalaisten tahtoa? Vai kenties sellaista suoraa kansalaisvaltaa, joka perustuu kansanäänestysten käyttöön Sveitsin ja Kalifornian tai miksei Ranskan ja Hollannin tapaan?

Entä ehkäpä kaikkein tärkein kysymys: mikä on ollut oikeusvaltion ja demokratian suhde Euroopan muotoutumisessa? Mitkä tekijät selittävät sen, että oikeusvaltio ja demokratia syntyivät ja juurtuivat nimenomaan Euroopassa ja samaa perustuslaillista kansanvaltaa edustavassa Pohjois-Amerikassa?

**Demokratian
alkulähteet**

Näihin kysymyksiin vastaaminen edellyttää lyhyttä väлилaskua modernin eurooppalaisen demokratian alkulähteille. Siis vuoteen 1215, jolloin Magna Charta lopetti Englannin kuninkaan ja aatelin välisen luokkataistelun, pakotti kuninkaan hyväksymään vallankäytön parlamentaariset rajoitteet ja – edes rajatusti – kunnioittamaan yksilön oikeuksia. Se valoi jalustan perustuslailliselle monarkialle, josta eurooppalaisen demokratian tärkein valtavirta juontaa.

Tämä valtavirta poikkesi seuraavaksi sivuhaaralle Amerikkaan. Yhdysvaltain perustuslaki laajensi nämä periaatteet vuonna 1789 kattamaan koko vastasy-

130-vuotisjuhlassa 25.4.2006

tyneen kansakunnan. Kuten **Fareed Zakaria** toteaa, Helsingin Etyk-päätösasiakirja vuonna 1975 laajensi nämä läntiset oikeusvaltion periaatteet – ainakin periaatteessa – kattamaan myös epädemokraattiset järjestelmät.

Lainaan Zakariaa: "Magna Charta, Connecticutin Perustuslailliset Määräykset, Yhdysvaltain Perustuslaki ja Helsingin Etyk-päätösasiakirja ovat kaikki perustuslaillisen liberalismiin ilmentymiä." Hänen olisi oikeastaan pitänyt lisätä tähän komeaan listaansa Euroopan ihmisoikeussopimus vuodelta 1950, samoin kuin Euroopan unionin perussopimus, joko vuoden 1957 tai 2007 versiona.

Oxfordin yliopiston professori **John Dunn** pohtii tuoreessa kirjassaan (*Setting the People Free: the Story of Democracy, 2005*) oikeusvaltion ja demokratian symbioottista kehitystä ja toisaalta keskinäistä jännitettä. Hän erottaa eurooppalaisen demokratian kehityksessä kaksi valtavirtaa, evoluution ja revolution, eli kansalaisoikeuksien voimistumisen myötä asteittain kehittyvän demokratian ja vallankumouksen kautta nopeasti laajentuvan demokratian.

Myös taloushistoriassa on etsitty eurooppalaisen sivilisaation menestyksen juuria oikeusvaltion kehityksestä. Euroopan erityistie ei perustunut vain protes-

EU:n komission jäsen Olli Rehn vaati EU:ta toimimaan eikä pohdiskelemaan.

tanttiseen etiikkaan, vaan siihen, että porvaristo kykeni pystyttämään oman elämänmuotonsa keskiajan kauppakaupunkien, eikä se jäänyt ylhäisöosäytyjen alistamaksi.

Kaupunkien autonomia

Tämä edellytti kaupunkien autonomiaa sekä kaupankäynnin ja kansalaisvapauksien oikeudellista suojaa, mikä toteutui ensin luoteisessa Euroopassa, erityisesti Englannissa ja Alankomaissa. Ne loivat myös pohjan edustuksellisen hallintatavan asteittaiselle laajentumiselle nykyaikaiseksi demokratiaksi – eurooppalaisen kansanvallan evoluutiolle, ei revolutiol-le.

Tarkkaavainen kuulija lienee pannut merkille, että jotakin eurooppalaisen kansanvallan tarinasta puuttuu. Aivan oikein: sanaa Ranska ei ole mainittu, eikä vuotta 1789. Olen sen verran ranskanmielinen etten ole voinut unohtaa niitä tahallani. Tämä on tietoinen ratkaisu, sillä Ranska edustaa eurooppalaisen demokratian toista valtavirtaa – revoluti- on lajityyppiä evoluution sijaan.

Vallankumousta edeltäneestä Ranskasta puuttuivat edustuksellisen hallintatavan leimalliset piirteet – kansalaisten tasavertaisuus lain edessä, elinkeinova- paus, yksityisomistuksen suoja, kansalaisvapaudet. Näiden oikeuksien kehitty- mättömyyden vuoksi Ranska kulki pitkän

ja mutkittelevan tien oikeusvaltioksi ja demokratiaksi. Vallankumouksen jälkei- nen Ranska kyllä syleili demokratiaa in- tohimoisesti mutta ilman vahvaa oikeus- valtion perinnettä.

Ranskan kehitystä onkin leiman- nut erisorttisten vallankumousten, val- lanvaihdosten ja kansannousujen sykli: vuodet 1789, 1830, 1848, 1871, 1958 ja 1968 ovat siitä todistusaineistoa – ja listaan voitaneen lisätä vuodet 2005- 6. Tämä perinne koskettaa sekä vasem- mistoa että tasavaltaista oikeistoa. Ku- vaavaa on, että toinen vuoden 2007 presidenttivaalien ennakkosuosikeista, sisäministeri **Nicholas Sarkozy**, on pu- hunut ranskalaisen yhteiskuntamallin välttämättömästä pesäerosta (*la rupture*) menneeseen. Demokratian keinoin, kansan tuella, toki.

Miten Suomi sijoittuu tähän euroop- palaisen demokratian kehityskaareen? Suomalaisen kansanvallan pitkä linja on nojannut evoluutiiviseen, asteittaiseen kehitykseen, jossa perustuslaillisuuden korostus on ollut vahvaa, esimerkkinä sortovuosien laillisuustaistelu. Toisaalta siinä on ollut myös revoluti- on piirtei- tä, kuten vuoden 1906 eduskuntaudis- tus myönteisenä esimerkkinä ja vuoden 1918 kansalaisista traagisena kokemuk- sena. Vuoden 1918 seurauksena ja var- sinkin talvisodan aikaisesta tammikuun kihlauksesta 1940 lähtien suomalaista yhteiskuntaa on rakennettu ensi sijas-

sa yhteisymmärryksen pohjalta, joka on parhaimmillaan edustanut eräänlaista jatkuvan uudistamisen filosofiaa, pahimmillaan taas tuudittanut itsetyytyväisyyteen ja otteen lipsahtamiseen.

Demokratian kaipuu ei ole kuihtunut

Demokratian kaipuu ei ole kuihtunut, ei Euroopassa eikä maailmalla. Sen olen aistinut vahvana ja konkreettisena niin Turkissa kuin Länsi-Balkanilla, jonka kaikki maat suuntautuvat kohti Euroopan unionia. EU näyttäytyy näiden maiden kansalaisille pääsylippuna vapauteen, demokratiaan ja hyvinvointiin.

Kontrasti EU:n omaan asenneilmastoon on vahva. Vaikka demokratia on vallannut Euroopan, ovat EU-maiden kansalaiset enimmäkseen tyytymättömiä. Ranskalaiset marsivat kadulla, oli syy pienempi tai isompi. Ääriliikkeet oikealla tai vasemmalla nostavat päätään siellä ja täällä. Joissakin vanhoissa jäsenmaissa EU näyttäytyy byrokratian ja vapauden rajoittamisen symbolina. EU:n ”pakkopaidasta” puhutaan toki susien riivaamassa Suomessakin.

Tässä ilmastossa kysymys Euroopan unionin demokraattisuudesta on äärimmäisen olennainen. Ei vähiten tilanteessa, jossa valmistaudutaan toiseen yritykseen uudistaa EU:n sääntöjä unionin toimintakyvyn varmistamiseksi laajentumisten jälkeen, globalisaation paineissa.

Kuten tunnettua, ensimmäinen yritys ajoi karille Ranskan ja Hollannin kansanäänestyksissä pian vuosi sitten.

Kritiikkiä monelta suunnalta

Euroopan unionin nykytilaa arvostellaan monesta suunnasta. Federalistit katsovat, että hommasta ei voi tulla mitään kunnollista niin kauan kuin EU säilyy voittopuolisesti hallitustenvälisen yhteistyön foorumina. Tarvitaan selkeät federalistiset rakenteet, Euroopan Yhdysvallat. Federalistien joukoissa on sekä vallan keskittämistä että sen hajauttamista kannattavia, useimmiten riippuen kysyykö asiaa ranskalaisen vai saksalaisen perinteen edustajilta.

Euroskeptikot arvostelevat unionia täsmälleen päinvastaisesta suunnasta. Heidän mukaansa EU:n valta ja byrokratia ovat kasvaneet liian suureksi ja se polkee alleen jäsenmaiden – heidän mielestään – toimivan demokratian.

En kannata kumpaakaan ääriajattelua. Eurooppalainen demos, jolla tarkoitan suhteellisen yhtenäistä poliittista kulttuuria sekä julkisen keskustelun ja päätöksenteon areenaa, ei ole tarpeeksi vahva, jotta federalistiseen revolutioon kannattaisi ryhtyä. Liian nopeasta rynnistyksestä on vanhempaa ja uudempaa kokemusta. Vuonna 1954 käynnistettiin kunnianhimoinen yritys tiiviin Euroopan puolustusyhteisön rakentamiseksi.

Se kaatui Ranskan kansalliskokouksessa, joka ei halunnut luopua suvereniteetista tällä ydinalueella.

Perustuslaillisen sopimuksen vaikeudet kuvaavat eurooppalaisen demoksen ohuutta, vaikka sen karilleajo oli seurausta ennen muuta sisäpoliittisista syistä. Hankkeelle annettiin itseään suuremmat puitteet. Kysehän ei ole perustuslaista, sillä sopimus jättää päätösvalan unionin toimivallasta – perimmäisen suvereniteetin – edelleen jäsenvaltioille. Sen myötä EU säilyisi valtioiden yhteenliittymänä, jonka yhteinen päätöksenteko tiivistyy monilla aloilla, myös ulkopoliitikassa, mutta jossa perimmäinen suvereniteetti pysyy jäsenmailla.

Federalisteja pahemmin eksesissä ovat euroskeptikot. EU ei ole sellainen vallan ja byrokratian jättiläinen, joksi se kuvataan. EU:n budjetti on vaivainen prosentti jäsenmaiden yhteisestä kansantulosta. Euroopan komission valtaisaksi sanottu byrokratia on – kun tulkit ja kielenkääntäjät otetaan pois laskuista – kovin pieni kooltaan. Komissiossa on väkeä vain jonkin verran enemmän kuin Suomen ministeriöissä yhteensä. Päätökset tehdään tiukkojen sääntöjen puitteissa. Määräenemmistövaatimus neuvostossa estää tehokkaasti sellaiset päätökset, jotka ovat jyrkässä ristiriidassa maiden perusintressien kanssa.

Pelastus funktionalismista?

Itse edustan kolmatta tietä eli funktionalismiksi kutsuttua ajattelutapaa suhtautumisessa Euroopan unionin kehittämiseen. Sen mukaan Euroopan unionin tulee toteuttaa niitä tehtäviä, joita jäsenmaat ovat sille perussopimuksissa antaneet ja jonka ne sille antavat aina kulloinkin unionin lainsäädännöstä ja politiikasta päätettäessä. Unioni on pitkälti oikeusyhteisö, miltä osin se heijastelee eurooppalaisen kansanvallan evolutiivista, perustuslaillista perinnettä. Pelkästä hallitustenvälisyydestä ei toki ole kysymys. EU:n instituutioille on siirretty yhteistä toimivaltaa monilla keskeisillä aloilla, kuten sisämarkkinoiden rakentamisessa, rahapolitiikassa euroalueen osalta, rutkasti kauppapolitiikassa ja kasvavasti myös ulko- ja turvallisuuspolitiikassa.

Demokratian toiminta EU:ssa liittyy kysymykseen siitä, kuka tai ketkä muodostavat ”eurooppalaisen kansan” ja identifioituvat Euroopan unionin muodostamaan poliittiseen järjestelmään? Vastaus on, että demokratia nojaa EU:ssa eräänlaiseen kaksoislegitimiteettiin, joka toimii ensi sijassa jäsenmaiden, niiden parlamenttien ja hallitusten kautta. Euroopan parlamentti täydentää tätä tuomalla suoran vaalitapansa ansiosta päätöksentekoon yhteisen eurooppalaisen näkökulman, joskin alhainen äänestys-

prosentti ja suurten maiden dominanssi himmentävät tätä ideaalikuva EP:n roolista kansanvallan esitaistelijana.

Suomi on parhaita esimerkkejä siitä, miten kansallinen parlamentti on otettu mukaan EU-politiikan päätöksentekoon. Keskeisin elin tässä on suuri valiokunta, mutta myös muut valiokunnat osallistuvat Suomen EU-politiikan linjaamiseen. Kaikissa jäsenmaissa ei ole näin. Monissa maissa EU-politiikka on oma hiekkalaatikonsa, jossa leikkivät vain tietyt toimijat. Suomen EU-politiikan kannalta on merkittävää, että perustuslaillisen sopimuksen mukaan kansallisten parlamenttien asema tulisi edelleen vahvistumaan.

* * *

Miten Euroopan unioni voi päästä eteenpäin siitä päättämättömyyden tilasta, johon se joutui Ranskan ja Hollannin kansanäänestysten jälkeen? Uskon, että kolmas tie, käytännöllinen funktionalismi, on turvallis ja parhaita tuloksia tuottava tie jatkossakin. Akateemisen pohdiskelun ja kolpakkostrategoinnin sijasta tulisi keskittyä tekemiseen. Mitä voitaisiin yhdessä tehdä Euroopan kilpailukyvyyn, kasvun ja työllisyyden parantamiseksi? Mitä voitaisiin tehdä Euroopan sisäisen turvallisuuden ja ulkoisen toimintakyvyn varmistamiseksi?

Jotta tämä ei jää vain puheeksi, esitän päätteeksi kolme teesiä EU:n suunnasta.

Rehnin kolme teesiä

Ensinnäkin EU:n on nyt syytä siirtyä tuumauksesta päätöksiin sen suhteen, miten perustuslaillista uudistusta viedään eteenpäin. Tavoitteeksi on asetettava, että Suomen ja Saksan puheenjohtajauskausien kuluessa eli kesäkuuhun 2007 mennessä kyetään muodostamaan yhteinen käsitys siitä, millä tavalla EU:n päätöksentekoa uudistetaan ja yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa vahvistetaan. Nämähän ovat sopimuksen ydintavoitteet.

Esitin viime vuoden lopulla, että Suomen eduskunnan kannattaisi harkita sopimuksen ratifiointia. Olen iloinen siitä, että tällainen ajattelu on eduskunnan ja hallituksen piirissä vahvistumassa. Ratifiointi kun ei maksa meille mitään, mutta se osoittaisi, että Suomen EU-politiikka jatkuu yhteisöllisenä, vakaana ja aktiivisena – kaiken keskieuropalaisen epävarmuuden keskellä. Se loisi painetta saattaa keskustelu EU:n päätöksenteon uudistamisesta jälleen liikkeelle ja vahvistaisi Suomen asemaa tuon keskustelun käynnistäjänä.

Suomen EU-puheenjohtajuuteen liittyy vahvoja odotuksia. Odotetaan, että Suomen kaudella eurooppalainen projekti lähtee uudelleen liikkeelle nykyisen tuumaustauon jälkeen. Suomella on hyvät valmiudet vastata näihin odotuksiin.

Toiseksi eurooppalaisen kansanvallan ja oikeusvaltion periaatteiden etenemisen kannalta unionin asteittainen laajentuminen on tuottanut mittavia tuloksia. Se on osa evolutiivista eurooppalaisen demokratian perinnettä. Asteittain etenevä ja jämäkkää jäsenyysehtojen noudattamista edellyttävä laajentumispolitiikka on yksi EU:n ulkopolitiikan tärkeimmistä työvälineistä.

KHO:n presidentti **Pekka Hallberg** on väitöskirjassaan *The Rule of Law* (2004) korostanut, että hyvin toimivat kansalliset oikeudelliset instituutiot ovat ehto sille, että valtio kykenee sopeutumaan kansainväliseen hallintajärjestelmään. Tästä EU:n laajentumisesta juuri on kyse, sillä EU-jäsenyyden välttämätön edellytys on, että maa noudattaa demokratian ja oikeusvaltion periaatteita. Esimerkkejä on lukuisia. Kreikasta, Espanjasta ja Portugalista tuli jäseniä vasta diktatuurien kaatumisen jälkeen.

Slovakian kanssa käynnistettiin neuvottelut vasta kun presidentti **Meciarin** autoritaarinen hallitus oli kaatunut ja maa siirtynyt demokratiaan. Bulgarian ja Romanian jäsenyys viivästyivät vuonna 2004 eritoten oikeusvaltion toiminnan vajavuuksien vuoksi. Niitä ne parhailaan, EU:n vaatimuksesta, korjaavat voidakseen liittyä unioniin vuonna 2007.

Viime ajoilta on kaksi kouriintuntuvaa yksittäistä esimerkkiä tällaisesta EU:

n pehmeästä vallankäytöstä: ilman EU-jäsenyyden kannustinta kroaattikenraali **Ante Gotovina** ei olisi telkien takana Haagissa, eikä istanbulilaiskirjailija **Orhan Pamuk** kenties olisi vapaa mies esittämään painavia mielipiteitä historiallisesti vaikeistakin asioista. Vappuna puolestaan umpeutuu Serbian takaraja pidättää Bosnian sotarikoksista syytetty **Ratko Mladic** ja saattaa hänet oikeuden eteen, jotta neuvotteluja lähentymisoppimuksesta EU:n kanssa voidaan jatkaa.

Länsi-Balkanilla demokratian vakiintumisen vaihe on vielä pääosin edessäpäin, mutta prosessi on liikkeellä. Pääseekö demokratia voitolle vai kääntyvätkö jotkin Länsi-Balkanin maista takaisin äärinationalistiselle ja autoritaariselle tielle? Viemmekö Balkanille vakautta ja demokratiaa, vai tuommeko sieltä epävakautta muuhun Eurooppaan? Länsi-Balkanin asukkaille tulee tarjota uskottava eurooppalainen visio. Kun se tarjotaan, vapauden, demokratian ja hyvinvoinnin kaipuu pääsee voitolle ja vie uudistuksia eteenpäin.

Tässä hengessä hoidan laajentumiskomissaarin tehtävääni – yhteistyössä muun muassa presidentti **Martti Ahtisaaren** kanssa, jonka tehtävä on neuvotella eväät ratkaisun löytämiseen kipeään kysymykseen Kosovon asemasta.

Kolmanneksi integraation syventäminen ja unionin laajentuminen voivat jatkossakin edetä rinnan, kuten aina EU:

n historiassa. Unelma EU:sta tiukasti keskitettynä liittovaltiona kuoli viimeistään vuonna 2004 kymmenen uuden erilaisen jäsenen myötä, ellei jo vuonna 1974 Britannian liittymisen myötä.

On hyvä muistaa EU:n saavutukset. Viimeisen 15 vuoden aikana unionin jäsenmäärä on yli kaksinkertaistunut ja samalla se on kyennyt rakentamaan sisämarkkinat, yhteisvaluutan ja vahvemman ulkopoliitiikan. Vain syventymiseen paneutuva unioni käpertyisi itseensä. Vain laajentumiseen panostava unioni jäisi liian heikoksi. Kuinka ympyrä voidaan jatkossa neliöidä?

Unionia voidaan hyvin kehittää niin, että joillakin aloilla yhdentymisen nopeampaan etenemiseen kykenevät ja halukkaat jäsenvaltiot voivat ottaa yhdessä askelia eteenpäin. Ehtona on, että näiden järjestelyjen tulee olla avoimia kaikille niihin kykeneville ja halukkaille jäsenvaltioille ja että ne toteutetaan unionin yhteisten instituutioiden kautta. Useimmat viime vuosikymmenten isoista yhdentymisaskelista, kuten yhteisvaluuta, ihmisten vapaa liikkuvuus ja yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka, ovat itse asiassa lähteneet liikkeelle pitkälti tällaisen menetelmän avulla. Nyt käynnissä on sisäisen turvallisuuden vahvistamiseen tähtäävä työ, johon myös Suomi on päättänyt lähteä mukaan.

EU:n suuret haasteet

Hyvät ystävät, Euroopan unionin suurin haaste tänään on yhtenäisyyden ja erilaisuuden, homogeenisuuden ja heterogeenisuuden, syventämisen ja laajentumisen välisen oikean tasapainon löytäminen ja niiden rinnakkainen edistäminen.

Olemme jo ylittäneet sen rajan, että tiukasti yhteen niitattu unioni olisi edes mahdollinen – nyt kaivataan viisautta ja johtajuutta puolustaa erilaisuutta ja maltillista laajentumista, mikä edellyttää sellaisia uudistuksia, joilla vahvistetaan unionin kykyä parantaa talouden kasvua ja työllisyyttä ja toimia yhtenäisesti kansainvälisissä asioissa ja, ajan myötä, kykyä vastaanottaa uusia jäseniä.

Siinä on riittävästi haastetta evolutiiviselle eurooppalaiselle kansanvallalle.

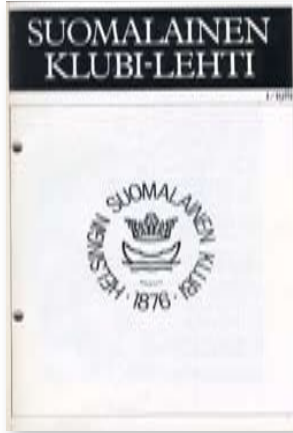
Näillä sanoilla onnittelen 130-vuotista Helsingin Suomalaista Klubia ja toivotan sille jatkuvaa menestystä työssään keskustelevan kansanvallan puolesta.

Klubilehti täytti 25 vuotta**Jäsenpalautetta klubitoiminnasta ja sen aktivoinnista toivottiin alusta pitäen**

Samat toiveet ja haasteet kuin järjestö- ja yhdistystoiminnalla yleensäkin ovat askarruttaneet myös Helsingin Suomalaisen Klubin johtoa vuosikymmenet: toivotaan ja odotetaan jäsenistön mielipiteitä Klubin toiminnan elävöittämisestä, aineellisten voimavarojen kohentamisesta jne. Jäsenmäärän lisäämiseksi pohditaan nytkin tehokeinoja, sillä edes toiminnan osarahoittaminenkin mm. jäsenmaksuilla on kaikkien yhdistysten murheenkryyni.

■ Kun Klubilehti alkoi ilmestyä vuonna 1981, silloinen puheenjohtaja A. A. Keinonen kehui, että ”johtokunnan aika ei ole kulunut arvellessa, on tehty töitä”. Yksi johtokunnan päätöksistä oli Klubin oman jäsenlehden perustaminen. Päätös oli tehty edellisvuonna, ja lehden ensimmäinen numero ilmestyi helmikuussa 1981.

Siitä lehden ura urkeni, ja Klubilehden tämä numero ja seuraava kesäkuussa ilmestyyvä ”Juhlanumero” ovat Helsingin Suomalaisen Klubin 130-vuotisessa historiassa merkittäviä virstanpylväitä: ollaan teknisesti nykyaikainen, sisällöl-

lisesti monipuolinen ja toivottavasti myös korkeatasoinen jäsenlehti. Jäsenille lehdestä pyritään tekemään yhäti informatiivisempaa julkaisua.

Mustavalkoinen 20-sivuinen

Klubilehden ensimmäinen numero oli mustavalkoinen. Sivuja kannet mukaan lukien oli 20. ”Vas- taava” oli puheenjohtaja

Keinonen.

Kuvia ykkösnumerossa oli neljä, ja ne oli sijoitettu yhdelle sivulle. Ne kertoivat kutsuvierasillasta, jota oli vietetty 22. tammikuuta 1981.

Kokosivun ilmoituksia lehdessä oli kolme: Otavalta, Pohjola-Yhtiöiltä ja KOP:ltä. Klubilehden koko oli jo tuolloin nykyisen kaltainen. Painopaikka oli Kauppakirjapaino.

A. A. Keinonen pohti lehdessä vuoden 1980 katsauksessaan klubitoiminnan tärkeitä tehtäviä sen aktivoinnissa ja viihdyttämisessä. Kolme johtokuntaa oli näihin asioihin Keinosen mukaan jo etsinyt ratkaisuja.

Klubin oma jäsenlehti oli yksi keino. Toiseksi oli tekeillä Klubiesite uusien ja nuorten jäsenten houkuttelemiseksi. Johtokunnalla oli myös suunnitelmia klu-

bihuoneiston viihtyisyyden parantamiseksi.

Järjestyssäännöt julkaistiin

Klubilehdessä 1/1981 julkaistiin Klubin järjestyssäännöt, kevätkauden 1981 ohjelma, tase ja tuloslaskelma sekä johtokunnan ja toimihenkilöiden nimet. Klubin taloudesta saatiin tietää, että alijäämä vuonna 1980 oli 26 879,20 markkaa. Kulut olivat 338 045,51 markkaa.

Vielä lehti sisälsi **Eero Saarenheimon** katsauksen Klubin historiallisesta merkityksestä suomalaisen liike-elämän perustusten luomisessa sekä kunniapuheenjohtaja **Erkki Leikolan** puheen tamмикuisessa kutsuvierasillassa.

Klubilla oli tuohon aikaan isäntä, joka vastasi nykyistä toiminnanjohtajaa. Hän oli kiinteistöneuvos **Kalevi Toivonen**, joka on monille klubilaisille tuttu aiempaan HYY:n mahtipomona. Ravintoloitsijana toimi **Olof Grönvall**. Ylivahtimestari oli legendaarinen **Toivo Hyytiäinen** ja vahtimestari **Pauli Salo**.

”Klubi ei oo hautuunmaa”

Vuoden 1984 Klubilehti nro 2 oli 16-sivuinen. Ilmoituksia oli kaksi kappaletta. Oma ilmoitus oli myös Klubin ravintolalla, jota siihen aikaan piti Kaarina Koskela. Tällä ilmoitusmäärällä ei varmaankaan

päästy ”rikastumaan”. Ongelma on edelleen ajankohtainen.

Puheenjohtaja oli **Erkki Salonen**, joka Klubin johdon tapaan edelleenkin terästi jäsenhankintaa: ”Klubi ei oo mikään hau-

tuunmaa, jotta tänne kelpais kuka vaa!”

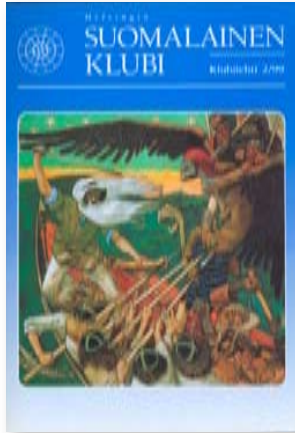
Lehdessä julkaistiin syysohjelma, Klubin tapahtumakuvauksia sekä **Arvi Kivimaan** ja **Esko Suhosen** nekrologit. Omassa kokosivun ilmoituksessa mainittiin klubihuoneiston ehostamista rahallisesti avustaneet yritykset.

Niitä oli yhteensä 43, ja avustussummat vaihtelivat 1 000 markasta 18 000 markkaan. Suurimman lahjoituksen oli tuon ilmoituksen mukaan antanut Finn-pap.

Kuvia oli runsaasti: **Tauno Angervo** oli voittanut virvelinheittokilpailun, rapujuhlia oli vietetty ja käyty Hvitträskin kartanossa. **George de Godzinskyn** kansalaispäivälliset oli vietetty 6.10.1984, kun ”Gode” täytti 70 vuotta.

Juhlavuosi 1986

Vuonna 1986 Klubi täytti 110 vuotta. Puheenjohtaja Erkki Salonen kirjoitti paltallaan Klubilehden numerossa 3/1986, että lehti on ”ylimääräinen viesti, lähinnä muistiinpano ja kuvakertomus 16.10. vietetyistä juhlista”.

Tuolloin ja aikaisemminkin vuosijuhlat oli pidetty syksyllä.

Eräs historiallinen tahtauma julkaistiin tässä numerossa: Keskiviikko-kerho -maalauksen paljastuskuva: taiteilija **Jukka**

Nopsasen tekemä kopio isänsä Aarne Nopsasen alkuperäismaalauksesta paljastettiin Klubilla.

Taulusta Klubi teetti toisinnon sen vuoksi, että Yhtyneitten patruuna **Juuso Wallden** oli suutuspäissään vienyt kustantamansa alkuperäisen maalauksen Valkeakoskelle, "kun kerran riitelette siitä".

Riitaa ja suukopua Klubilla oli syntynyt siitä, mitä joku **Kekkonen** täällä Klubilla tekee!

Lehteen tuli väri

Vuonna 1996 Klubin 120-vuotisjuhlien kunniaksi Klubilehti muuttui värilliseksi. Lehden "vastaavaksi" tuli päätoimittajaksi nimitetty ammattilehtimies, ensimmäinen oli **Antti Henttonen**.

Kansikin kuvitettiin entisen klubitunnuksen sijasta jollakin lehden sisältöön viittaavalla kuva-aiheella. Ensimmäinen oli kunniapuheenjohtaja A. A. Keinosen pronssinen rintakuva. Akseli K. oli kuollut 27.12.1995.

Klubilehti oli 1990-luvun alkuvuosi-

na kovasti tukevoitunut, kun **Jouko Liusvaara** oli astunut ruotuun Klubin toiminnanjohtajana. Toiminta sai hänen myötänsä uutta puhtia. Lehden toimitussihteerinä hän myös ruokki lehden sisältöä te-

hokkaasti.

Kirjapainokin oli vaihtunut Ajanpaino Oy:ksi. Ilmoituksia oli kaksi sekä ravintolan ilmoitus. Sivuja oli kannet mukaan lukien 52.

Uusi logo Klubille

Juhlavuotenaan Klubi sai myös uuden logon, joka korvasi Helsingin kaupunginvaakunaan pohjautuvan vanhan klubisymbolin. Vuosijuhlissa 17.10.1996 vihittiin professori **Kyösti Variksen** suunnittelema Klubilippu pohjanaan vanhan vesimyllyn ratas. Lippu oli klubilehden kannen kuvana numerossa 3/1996.

Klubin puheenjohtaja **Martti Enäjärvi** kertoi palstallaan 120-vuotiaan Klubin jäsenmäärän olevan puolitoista tuhatta. Juhlista oli lehdessä 11 kuvasivua ja kaikkiaan 36 kuvaa.

Lehden liitteenä oli erikoinen uutuus: erillinen Klubin puhelinluettelo, "Keltaiset sivut".

Lehti numero 4/1996

Professori Variksen myllynratas ilmestyi lehden ylänurkkaan graafisesti erikseen muotoiltuna logona. Siinä se on vieläkin. Kansi oli vielä vailla muita tekstejä kuin Klubin nimi sekä lehden nimi ja numero.

Kuvana kannessa oli kutsuvierasjuhlan konkareita ja puheenjohtaja Enäjärvi. Sivuja kansineen lehdessä oli 42.

Päätoimittajaa haettiin

Lehdessä numero 2/1998 oli yllättävästi päätoimittajan hakuilmoitus. Mitä, eikö Antti enää viihtynytään klubinletkeässä touhussa!

Antti Henttonen selitti minulle äskettäin, että niihin aikoihin hänen vaimonsa oli sairastunut vakavasti. Hän ei omaishoitajana katsonut voivansa silloin enää vastata myös lehdestä.

Klubilehti oli tuolloin kansineen 38-sivuinen. Sisäosien kuvat olivat edelleen mustavalkoisia. Ilmoituksia oli vain yksi, takakannen Enso Group.

Talvisodan kuva ja värit

Vuoden 1999 nelosnumerossa kannen kuvana oli poikkeuksellisesti mustavalkoinen otos talvisodan sotilaasta. Olihan

kulunut 60 vuotta talvisodan alkamisesta. Kuva sykähdetti monia.

Selvisi myös, että Antti Henttonen jatkaa päätoimittajana. Hän oli järjestänyt elämäntilanteensa.

Vuonna 2003 Klubin puheenjohtajaksi tuli **Pekka Ritvos**. Hän oli Kauppalehti Option päätoimittaja ja toi värit myös Klubilehden sisäisivuille.

Ilmoituksista tuli myös nelivärisiä. Painopaikaksi tuli Vientipaino Oy.

Kanteen vihdoin tekstiä

Myös lehden kanteen alkoi tulla tekstiä. Numerossa 2/2003 oli kannessa luettavissa: Tapahtumarikas kevätkausi.

Ilmestyi 2000-luvulla kansitekstiksi myös kehaisu "Suomalainen Klubi on kulttuuriklubi". Muitakin kansitekstejä käytettiin lehden sisältöön tai ajankohdan teemoihin liittyen.

Vuonna 2004 lehden päätoimittajaksi tuli **Jarmo Virmavirta**. Vuonna 2005 pestin otin minä, ja **Jouko Liusvaara** jäi pois vanhanaikaisesta toimitussihteerin tehtävästä. Tilalle tuli lehdenkin teossa erittäin tarpeellinen atk-tuki. Hän on **Leif Eklöf**, Klubin Webmaster.

Pekka Kostamo

Klubin historian illassa todettiin:

Snellman ei ole vain pronssipatsas

■ Klubin kulttihahmon pohtima yksilön ja yhteiskunnan suhde on tänään hyvin ajankohtainen. **J.V. Snellman** on ollut aina keskeinen Helsingin Suomalaiselle Klubille. Kansallisuusfilosofi itse ei ehtinyt sen toimintaan tosin osallistua; hän kuoli viisi vuotta klubin perustamisen jälkeen. Perustajat olivat kuitenkin hänen seuraajiaan fennomanian johtajina ja Snellmanin henki elää – toivottavasti – edelleen klubilla.

Aiemmin Klubi vietti vuosittain Snellman -juhlia. Kulttihahmon syntymän 200-vuotismuistoa pohdittiin nyt historian illassa, jonka paneelissa oli komea joukko: professorit **Risto Alapuro**, **Ilkka Niiniluoto** ja **Juha Sihvola** sekä akateemikko **Päiviö Tommila**. Puhetta johdatteli **Jyrki Vesikansa** ja runsaslukuinen yleisö osallistui jälleen keskusteluun.

Eri aikoina eri Snellman

Ilta ei ollut palvontatilaisuus, vaan siinä pohdittiin kriittisesti sitä, onko J.V. Snellman enää vain pronssipatsas, kun hänen kuvansakin on poistunut seteleistä.

Lyhyt vastaus taisi olla, että on monta Snellmania: filosofi, lehtimies, valtiomies, talousmies ja yksityishenkilö. Snellmanin elämäntyön parhaat tulokset vaikuttavat edelleen, vaikkei hän tietenkään ollut erehdytyn.

Muiden suurten vaikuttajien lailla

Snellmanista on eri aikoina nostettu esiin erilaisia puolia. Sata vuotta sitten hänen juhlavuonnaan järjestettiin suuri nimien suomentamiskampanja – Snellman nähtiin siis kielipoliitikkona. AKS marssi hänen patsaalleen, kun taas sotien jälkeen korostui Snellmanin rooli markan isänä.

YYA-kaudella Snellman nähtiin ulkopolitiittisen realismin pioneerina. Siitä puhui Urho Kekkonen viimeiseksi jääneessä puheessaan valtiomiehen kuoleman satavuotistilaisuudessa 12.5.1981. Nyt on Snellman-kuvassa nostettu esiin aiemmin sivuun jääneitä piirteitä.

Niiniluoto arveli Snellmanin elämäntyön monipuolisuuden johtuneen osin tilanteesta; toisissa oloissa hän olisi saattanut keskittyä akateemiseen uraan. Snellmanin koko toimintaa yhdisti kuitenkin sama lanka – velvollisuus isänmaata kohtaan. Hän asetti velvollisuuden onnellisuuden edelle.

Niiniluodon mukaan joillekin filosofeille on soveltunut Snellmanin tapa toteuttaa ajatuksiaan käytännön politiikassa. Tätä ei voi silti vaatia kaikilta. (Niiniluoto itse toteuttaa periaatetta tietenkin Helsingin yliopiston rehtorina.)

Hegelin koulun vasemmistoa

Snellmanin professuuri on nykyään Niiniluodolla. Hänelle edeltäjä onkin ennen

h

muuta filosofi, joka rakensi muun toimintansa tälle pohjalle.

Snellman kuului tunnetusti **G.W. Hegelin** koulukuntaan. Nuoruudessaan Niiniluoto kertoo toveripiirinsä vitsailleen, että heissä oli hegelismiä yhtä monta prosenttia kuin on alkoholia keskioluessa. Nykyään hän arvostaa etenkin Snellmanin näkemyksiä historianfilosofiasta, sivistyksestä, akateemisesta opiskelusta ja persoonallisuudesta.

Samaan aikaan, kun Snellman kirjoitti Tübingenissä filosofisen pääteoksensa, laati toinen hegelisti, **Karl Marx**, Berliinissä omaa väitöskirjaansa. (Luultavasti Marx ja Snellman eivät toisiaan tavanneet, vaikka opiskelivatkin osin samoissa yliopistoissa.) Koulukunta oli tuolloin jo jakaantunut ja Snellman on tapana sijoittaa sen maltilliseen vasemmistoon.

Snellman ei ollut dogmaatikko, vaan valtio-opissaan hyvinkin omaperäinen. Tullessaan 50-vuotiaana vihdoinkin professoriksi Snellman kertoi päätehtäväkseen seuraajan kasvattamisen. Siinä hän onnistui: perintö jatkui **Th. Reinin** työssä. Hänen jälkeensä irtaannuttiin vähitellen saksalaisesta idealismista, mutta juuri Snellman nosti Niiniluodon mukaan filosofian Helsingissä akateemisen maailman keskipisteeseen. Ja Hegeliäkin arvioidaan taas uudelleen ...

Yksilön ja yhteiskunnan suhde on Nii-

luodosta edelleen keskeinen kysymys. Snellman näki yhteiskunnan tasoina perheen, kansalaisyhteiskunnan, jossa ajetaan omaa etua ja korkeimpana valtion, jossa toimitaan yhteisen edun pohjalla. Snellmania luetaan Niiniluodon mukaan kuitenkin liian Hegel-sävyisesti valtion korostajana.

”Tutkiva journalisti”

Tommilan mukaan Snellman oli tavallaan takinkääntäjä. Nikolai I:n aikana hänet oli sysätty syrjään, mutta vallan vaihduttua Snellmanista tuli oikeassa oleva ajattelija. Hänen ajatuksensa eivät tällöin muuttuneet, vaan aika ja ympäristö vaihtuivat.

Snellmanilla oli Tommilan mukaan sisäinen pakko julistaa ajatuksiaan. Hän oli huono puhuja, mutta hyvä kirjoittaja ja havainnoitsija – siis ”tutkiva journalisti”. Kaikki kirjoitukset olivat tavallaan totaalisia; lehdeilläkin täytyi olla linja, jota kaiken tuli palvella. Samoin hän ajatteli maailmanhistoriasta ja sivistyksestä.

Snellmanin korostaman kansallisvaltion aika ei Tommilan mukaan ole globalisaatiosta ja EU:sta huolimatta ohi – päin vastoin. Kansallisuuskaute oli Snellmanille osa yleisinhimillistä sivistystä. Kansakunnat olivat hänelle historian toimijoita – eivät niinkään yksilöt.

J. V. Snellmanin merkitystä pohdittiin Klubin historian illassa 2. maaliskuuta Jyrki Vesikansan (vas.) johdolla. Korkeatasoiseen tiedemiespaneeliin kuuluivat professori Juha Sihvola, akateemikko Päiviö Tommila sekä professorit Ilkka Niiniluoto ja Risto Alapuro.

”Omaperäistä hegelismiä”

Sihvolan mukaan Snellmanin filosofia oli johdonmukainen ja omaperäinen sovellus hegelismistä, vaikkei sitä koskaan esitettykään missään julistuksessa. Hänen tuotantonaan voi edelleen keskustella elävästi. Niinpä **Risto E.J. Penttilä** ja **Karl-Erik Mickelsen** suhtautuivat äskettäin EVA:n piirissä hyvin kriittisesti Snellmaniin ja fenomenologiaan. Snellman pystyy siis edelleen provosoimaan kriitikoita esiin.

Sihvola tunnusti arvostelleensa 1990-luvulla Snellmanin koottujen teosten mitattavan uuden version julkaisemista. Silloin hänen ulkopoliittisia näkemyksiään arviointiin Neuvostoliiton romahdettua uudelleen. Nykyhetken kannalta Snellmanissa yhdistyy jonkin asteinen taloudellinen liberalismi uskon politiikan mahdollisuuksiin. Tällaisessa tasapainoilussa on myös positiivisuutta.

Snellmanin Suomen oloihin mainiosti sovellettu yhteiskuntafilosofia on Sihvolasta edelleen ajankohtaista, jos on kiinnostunut esim. siitä, onko politiikka vain ristiriitojen sovittelua vai sisältykö siihen yleisempi pyrkimys. Pääteos *Valtio-oppi* ja muukin tuotanto löytyy jopa internetistä valtioneuvoston sivuilta.

Kansallisuusaatteenkin oli Snellmanin mielestä sopeuduttava yleisinhimillisiin

historian päämääriin. Hän ja Hegel eivät tosin uskoneet kansainväliseen oikeuteen, vaan katsoivat Hobbesin lailla kansakuntien olevan tavallaan jatkuvassa sotatilassa. Jos historiassa toteutuu jokin moraalii, sitä ohjaa Kaitselmus tai näkymätön käsi. Snellman oli tässä pessimisti – tai realisti.

Snellmania on käytetty hyväksi

Alapuro on perehtynyt ennen muuta Snellmanin jälkivaikutukseen – siihen, miten häntä on käytetty eri yhteyksissä ennen muuta poliittisesti hyväksi. Alapuron mukaan **G.Z. Yrjö-Koskisen** moderni politiikkaohjelma otti Snellmanilta aineksia, mutta oli myös erilainen. Snellmanin korostaessa kansakuntaa ja valtiota Yrjö-Koskiselle keskeinen oli kansa, joka muodosti mm. yhdistyksiä ja suomalaisen puolueen. Snellman sen sijaan oli hyvinkin kriittinen mm. yhdistyksiä kohtaan.

Alapuron tutkimia AKS käytti hyväkseen Snellmania, mutta niin tekivät myös **Raoul Palmgren** ja 1970-luvun taistolaisopiskelijat. On YYA-Snellman, kun taas Penttilä ei Alapuron mukaan todellakaan arvosta kansallisuusfilosofiaa.

Sihvolan viittaus konsensuksen ja Snellmanin yhteyteen on Alapuron mukaan tärkeä. Pohjoismaisessa vertailussa suomalai-

Sn

ellman

set luottavat muita enemmän valtioon ja alistuvat sen määräyksiin. Ruotsissa valtio on jo enemmän politiikan väline, jota hyväksikäytetään.

Torjuiko Snellman Suomesta liberalismiin?

Johtiko Snellman suomalaiset velvollisuudentuntoisiksi suorittajiksi? Torjuiko hän liberalismiin Suomesta?

Sihvola: Hegel edusti taloudellista liberalismia. **Adam Smithin** näkymätön käsi pystyy vaikuttamaan hyvin hallitussa valtiossa. Snellman oli tässä toki vähemmän liberaali. Asenne näyttäytyy ristiriitaiselta esim. sellaiselle uusliberalismille, joka oli muodissa Suomessakin 1990-luvulla. Niinpä **Antti Hautamäen** ihanteena oli **Friedrich von Hayek**, jonka mukaan valtio häviää lähes kokonaan. Liberalismin snellmanilainen perinne nauttii kuitenkin Suomessa laajaa kannatusta.

Tommila: Snellman kannatti englantilaistyyppistä taloudellista liberalismia, mutta valtion piti hoitaa mm. rautatiet ja muu infrastruktuuri. Hän ei ollut talousopinut, mutta joutui käytännössä tekemisiin talouselämän kanssa – ensin pestauduttuaan Borgströmin tupakkatehtaaseen. Kokemus hyödytti hänen myöhempää toimintaansa.

Niiniluoto: Liberalismi on laeva käsite, mutta läpi uransa Snellman uskalsi esittää omat käsityksensä. Hänellä oli katkerat kokemukset sensuurista ja hän oli senaattorina säättämässä lyhytikäistä painovapautta. Hän ajoi siis ajattelun vapautta, mikä on keskeistä liberalismissa.

Alapuro: Snellman oli ristiriitainen, mutta uusliberaalit eivät sattumalta vierasta häntä. Vastakohtaksi Penttilä asettaa **Anders Chydeniuksen**. AKS taas rinnasti 1938 romanttisen runebergiläisyyden sekä kansallista etua ja yksimielisyyttä korostavan snellmanilaisuuden, joka on vierasta nykyiselle penttiläläisyydelle. Snellmanilla ei tämän mukaan ole mitään sijaa nykyisen nuoren eliittisukupolven piirissä.

Onko yksilökeskeisyyttä korostava Kokoomus enää snellmanilainen puolue? (Naurua salissa.)

Alapuro: Kiinnostavinta on se, että meillä on samat kolme suurta puoluetta kuin 1924.

Mitä kielipolitiikka merkitsi Snellmanille?

Tommila: Kieli ei ollut hänelle arvo sinänsä – toisin kuin on usein väitetty. Kieli oli väline, itseisarvoa oli sivistyksellä. Kansallisella kulttuurilla oli oltava kieli eli meillä suomi. Tavoitteena oli tietenkin yksi kieli, yksi

Snellman

mieli, mutta eihän se näin toteutunut eikä Snellman sitä itsekään noudattanut.

Alapuro: Sivistyneistön kansallistamiseen kuului olennaisesti sen suomenkielellisyys, jotta se pystyisi kommunikoidaan kansan kanssa. Tämä ei tarkoittanut kansan sivistämistä, josta Snellman ei ollut erityisen kiinnostunut. Hän ei kannattanut kansa- eikä edes suomenkielisten oppikoulujen suurta lisäämistä.

Niiniluoto: Oli löydettävä kansakunnan enemmistön kieli. Tämä ei ollut Penttilän paheksuvia elitistisiä projekteja, vaan päin vastoin antielitistisesti sivistyneistön oli opetettava kansan kieli.

Tommila: Snellman oli silti ensimmäinen kansansivistysteoreetikkomme. Kansan sivistystason nostaminen oli hänelle olennaista. Hän oli kylläkin toteutuksesta eri mieltä **Uno Cygnaeuksen** kanssa. Snellman edusti myös hiljaa hyvää tuleen linjaa vallankumouksen sijaan.

Niiniluoto: Snellman ei kannattanut myöskään laajempaa naisten kouluttamista. Naisen toimikenttä oli perhe. Siinä lasten siveellinen kasvattaminen oli tärkeää, mutta siihen ei paljon oppia tarvittu.

Entä Snellman ulkopoliitikkona?

Miten hän suhtautuisi Suomen Nato-jäsenyyteen tai **George W. Bushin** Irakin-

politiikkaan?

Sihvola: Pienten kansojen tuli hänen mukaansa luovia reaalipolitiikan aallokoissa. Yhdysvaltojen toimia voi kai arvioida myös pragmaattisesti – ”mahtaneeko tuosta mitään hyvää seurata”? Sekin olisi ollut hyvin snellmanilainen kommentti. Toisaalta hänen mukaansa kansakunnat toimivat näin. Tuskin hän olisi myöskään paheksunut amerikkalaisten uuskonservatiivien lähetyssintoa. Sehän on eräänlainen sivistysihanne.

Alapuro: Snellmanin tunnettua tekstiä Puolan kapinan aikana 1863 on käytetty päinvastaisissa tarkoituksissa. Matti Kuusi perusteli 1930-luvulla Suur-Suomen tavoitetta Snellmanin vaatimuksella, että kansakunnan tulee luottaa vain itseensä. Kekkonen Suomessa toistettiin saman artikkelin vaatimusta alistua historian pakoon ja turvautua sivistykseen.

Niiniluoto: Snellman oli suorasukainen reaalipoliitikko, joka tappeli mm. Ruotsiin siirtyneiden suomalaisten kanssa suhtautumisesta Venäjään. Hän antoi palaa. Toisaalta hän varoitti nuoria hullumasta.

Tommila: Reaalipoliitikkona Snellman seurasi autonomian ajan alkupuolen linjaa. Oli siis edistettävä Suomen itsehallintoa, jota ei saanut vaarantaa skandinavistisilla pyrkimyksillä palauttaa Suomi Ruotsin yhteyteen. Se oli epärealistista.

Itsenäisyys ei kai näkynyt edes Snellmanin unelmissa?

Tommila: Jossakin hämärässä tulevaisuudessa voisi hänen mukaansa Suomelle tapahtua jotakin onnellista. Tätä on tulkittu eri tavoin. Kansakunnan olemassaololle oli Snellmanin mukaan kuitenkin tärkeää sivistys.

Marx ja Snellman vaikuttajina

Weijo Pitkänen kysyi, miten paljon panelistit katsoivat olevansa Snellmanin, miten paljon Marxin seuraajia. Pitkänen itse kertoi, että hänen hahmottelemassaan Kokoomuksen "valintataloudessa" oli 60 % Snellmania ja 40 % Marxia. Snellmanin osuuden hän arveli omassa ajattelussaan sittemmin hieman kasvaneen.

Prosenttilukuja ei professoreilta saatu, mutta kuultiin kiintoisia arvioita Marxista. Käsitteessään sivistysliopistosta Niiniluoto sanoi sentään olevansa 95-prosenttisesti snellmanilainen.

Veikko Järnefelt piikitteli Snellmanin penseyttä metsätaloutta kohtaan. **Harry Blässar** kiitteli perheen merkitystä Snellmanin ajattelussa. **Antti Lassila** kertoi saavansa aina väristyksiä, kun filosofit alkavat puhua ulkopoliitikasta. Myös **Heikki Hirvonen** osallistui keskusteluun.

Monta puolta Snellmanin elämäntyöstä jäi vielä käsittelemättä. Sitä esitellään juhluvuoden mittaan sadoissa muissa tilaisuuksissa ja dos. **Raimo Savolaisen** laa- timassa uudessa elämäkerrassa. Mahdollisuuksia aiheeseen syventymiseen on siis runsaasti tarjolla myös klubin ulkopuolella.

Jyrki Vesikansa

Tuntemattomia Klubin suurmiehiä:

Akseli Listo

Klubi vietti arvonsa mukaisesti 130-vuotisjuhlaansa. Niinpä Klubin henkilöiden historia ulottuu yli puoleentoista vuosisadan päähän. Tänä vuonna on aihetta poimia unohduksesta esille vaikkapa Klubin puheenjohtaja vuosilta 1896–1902, esittelijäsihteeri **Akseli August Listo (Lilius)**, joka täyttäisi nyt 150 vuotta.

EDUSKUNNAN ARKISTO

Akseli Listo

■ Esittelijäsihteeri rinnastuu nykyiseen ministeriön kansliapäällikköön. Listo palveli tässä tehtävässä 1906–1916 kauppaja teollisuustoimikunnassa, joka vastaa nykyistä ministeriötä. Koulutukseltaan hän oli juristi, varatuomari.

Listo toimi säätyvaltiopäivien virkamiehenä ja myös porvarissäädyn jäsenenä ja sitten uudessa eduskunnassa 1907–1914 ja uudelleen 1917, Suomalaisen puolueen edustajana, eduskunnan ensimmäisenä varapuhemiehenä 1909, toisena 1908 ja 1910 – 1912 ja suuren valiokunnan puheenjohtajana 1910–14.

Lahjakas kynämies

Akseli Listo ei ollut pelkkä linjavirkamies. Hänellä oli ulottuvuuksia. Hän oli lahjakkuus kynänkäyttäjänä. Hallituksen esityksiä ja komiteanmietintöjä suomen- taessaan hän loi suomalaista lainopin termistöä.

Kun nopeasti kehittyvältä suomenkieliseltä lehdistöltä kyniä puuttui, Listo oli käytettävissä. Hän oli *Uuden Suometaren* kollektiivi-kronikoitsija – nimimerkin **Matin** keskeinen kirjoittajahahmo sunnuntaisin 1903–1913. Vanhasuomalaisena Listo oli nuorsuomalaisen vastustajan **Eino Leinon** pysyvä mieliharmi.

Kun Venäjän suurlakkoliike levisi Suomeen ja kun sosialistit puuhasivat kansalaiskokousta säätämään uutta järjestystä Suomeen, Listo yritti lokakuussa 1905 ehättää radikaalien edelle esittämällä, että vanhasuomalaisten pitäisi aikaansaada kansalaiskokous päättämään maan tuoreen eduskunnan tulevaisuudesta.

Nuorsuomalaiset pitäytyivät perustuslaillisen menon kannalle. Vaikka loppusyksyn 1905 kokoukset olivatkin varsin sekavia, poliittiset pisteet suurlakkosykystä noukkivat sosiaalidemokraatit ja vanhasuomalaiset, eivät nuorsuomalaiset.

Keväällä 1918, punaisena aikana, Helsingin rahatoimikamarin puheenjohtaja Akseli Listo, joka siis ei ollut mennyt maan alle kuten useimmat valkoiset virkamiehet menivät, sopi punaisen kaupunginjohtajan **Jussi Tuomisen** kanssa, että punaiset toimittaisivat rahatoimikamariin varoja kaupungin palkkoja, eläk-

keitä ja toimintamenoja varten entiseen tapaan. Siten kamari voisi vastata kaupungin taloudesta. Näin hoidettiinkin tammi-helmikuun maksut. Sitten astui punainen hallinto vuoroon parin kuu-kauden ajaksi.

Asiakirjojen kadottua ei ole täsmällisesti esitettävissä, mikä oli puheenjohtaja Liston henkilökohtainen panos Klubin toimintaan. Välillisesti on pääteltävissä, että kuuntelemisen arvoinen puheenjohtaja hän oli.

... ja uutera erämies

Akseli Listo oli kala- ja metsämies. Hän julkaisi pari erämuistelmakirjaa. Niissä näyttäytyy aito luonnonharrastaja:

Siellä väijyksissä odotellessa oli hyvää aikaa katsella. Joskus velloi tuuli vettä ja pani rantametsän kohisemaan. Silloin olivat linnut vähemmän varovaisia, mutta jäivät useinkin väijyspaikalle tulematta. Tavallisesti oli kuitenkin tuuli, jos se päivällä oli käynytkin, iltaan mennessä asetunut ja vedenpinta ui sileänä, kuvastaan ruhostot, rantapuut ja taivaan. Kalaparvet pistelivät vedenkalvon vireille, ja vesilinnut jättivät uidessaan jälkeensä juovan, joka etäämpänä yhä levisi. Päiväisen aallokon heikko maininki kasteli vesijätön reunaa, synnyttäen lekottavan äänen missä koh-tasi kiven tai lietteeseen tarttuneen, rus-keaksi lionneen puun.

Laskeva aurinko näytti lihalvalta ja säteili punaista lämpöä. Se levitti ulapalle tummaa tai helakkaa väriä, punaista, keltävää, sinistä tai harmaata, taikka hopeahohdetta tai teräksen välkettä. Mutta rantametsän varjostamana vesi jäi tummaksi ja synkäksi.

Vastainen rantamaisema niittyineen ja ahojen pykältämine lehtoineen, joiden takana seisoi jäykkänä tummempi havumetsä, näkyi korkealle pyrkivänä rinteenä tai pengermaana. Sen ja vesien ja koko maiseman yli kaartui korkea taivas, milloin iltapäivän punaamien pilvenhattarain kirjavoittamana, milloin autereisena tai kirikkaana.

Yrjö Larmola

Lähteet:

- Suomen Kansallisbibliografia 6 (SKS 2005), artikkelin kirjoittaja Jari Hanski
- Suomen Sana, osa 13 (WSOY 1965)
- Kuka kukin oli (Otava 1961)
- Suomen kansanedustajat 1907 - 1982 (Valtion painatuskeskus 1982)

Tuntemattomia Klubin suurmiehiä:

Herman Liikanen

Luutnantti ja Hypoteekkiyhdistyksen vaatimaton virkailija Herman Liikanen ei ollut samanlainen juristi-suurmies kuin Akseli Listo, jota Yrjö Larmola kuvailee edellä. Herman Liikanen oli sotilas ja itsenäisyystaistelija Euroopassa; ei Suomessa, täällä itsenäisyydestä taistelivat tuolloin vain Runebergin hahmot ja sittemmin laillisuusmiehet – aseettomasti.

■ Kuitenkin Herman Liikasta tuli Helsingin Suomalaisen Klubin kunniajäsen viimeisinä elinvuosinaan. Hän kuoli 90-vuotiaana vuonna 1926.

August Maximilian Myrberg sanoi Liikasta muistosanoissaan:

”Urhea suomalainen soturi, joka aina oli valmis käymään kamppailuun pienten ja sorrettujen puolesta.”

Soturi? Missä hän soti?

Herman Liikanen oli oikeastaan seikkailtava soturi. Hän osallistui Euroopassa 1800-luvulla yleisiin itsenäisyys- ja vapausotiin, joita käytiin melkein kaikissa monarkioissa.

Suomessa tällaisiin melskeisiin ei ollut aihetta, ja niinpä ristiinalainen torpparin poika lähti etsimään mainetta ja kunniaa kuohuvasta Euroopasta. Virikkeenä lienee ollut ”Oolannin sota”, jolloin englantilais-ranskalaiset laivasto-osastot pommittivat Suomen rannikoita.

Hermanni-nuorukainen oli kyllä yrittänyt toimia kotiopettajana, mutta jo-

kin levottomuus veti hänet Eurooppaan, koko kontinentin yli aina Italiaan saakka. Siellä taisteli ja vehkeili mantereen kuulu vapaustaistelija **Giuseppe Garibaldi**, jonka joukkoihin Herman Liikanen päätyi vapauttamaan kansaa ruhtinaiden ikeestä.

Suomalaista Liikasta aikalaiset kuvasivat ”rehdiksi, hartaaksi ja tuliseluiseksi”. Garibaldin joukoissa taistelleet unkarilaiset janosivat myös itsenäisyyttä Itävalta-Unkarin keisarikunnasta ja olivat siis myös omalla asiallaan Italiassa, jonka pohjoisosissa keisarilla oli oma sortovaltansa.

Suomalais-unkarilainen aateveljeys syntyi siis jo tuolloin!

Vastoinkäymisestä Suomeen

Garibaldin usein hajanaisissakin joukoissa Herman Liikanen koki kuitenkin pettymyksiä: aate tuntui joukoissa usein rapisevan. Vastoinkäymiset ja pettymykset seurasivat toinen toisiaan.

Liikanen haavoittuikin vuoristorosvoja vastaan käydyssä taistelussa.

Sardinian pääkaupungissa Cagliariassa oli suomalainen laiva *Pohjola* lastaamassa viiniä (!) ja sinkkiä. Siihen Herman pääsi, kun ensin oli hankkinut passin paikalliselta Venäjä konsulilta. Kotimatka tehtiin myrskysisällä Atlantilla.

Suomeen tämä uljas eurooppalainen vapaustaistelija saapui Turkuun, mutta eivät kotimaan rauhalliset olot häntä viihättäneet. Vammautunut jalka ja rahahuolet vaivasivat.

Tanska kävi tuolloin rajakahinoita ja vapaussotaa Preussia ja Itävaltaa vastaan, ja sinne suuntasi Hermankin miekkoineen ja pistooleineen. Hän haavoittui Dyppölässä vuonna 1864, sai Dannebrogin ristin siihen kuuluvine eläkkeineen ja palasi Suomeen.

Toinen paluu tapahtui kesällä 1865 Turkuun, nyt Tukholmasta Grefve Berg-nimisellä laivalla.

Isällinen Snellman

Suomen Hypoteekkiyhdistyksen johtaja oli tuolloin **J. V. Snellman**. Hän otti tutun sotainvalidin töihin Hypoteekkiin. Hermannin eläkehän riitti tuskin ”suolaan ja tupakkaan”.

Ilmankos Herman Liikanen on tunnustanutkin, että Snellman oli hänen ”isällinen ystävänsä”.

Rauhallista loppuelämää viettänyt Liikanen viihtyi myös Klubilla. Hän oli arvostettu vanha soturi, jonka kokemukset vetosivat klubiveljiin. Olihan Suomikin juuri käynyt itsenäisyystaistelunsa vuonna 1918, jolloin Liikanen oli yli 80-vuotias. Hänet kutsuttiin Klubin kunniajäseneksi.

Vuonna 1925 Herman Liikasta kohdasi halvaus. Seuraavana vuonna hän kuoli, ja hänestä kirjoitettiin ja lausuttiin yleviä sanoja – kuten nuo ylläsiteeratut Myrbergin muistosanat.

Pekka Kostamo

Lähde: Erkki Saarenmaa: Suomalainen vapaustaistelija. Poikien seikkailukirjasto 106. Otava. Lahti 1945. 137 sivua.

Klubimuistoja kaivataan

Klubi julistaa näin juhluvuonnaan yleisen klubimuistojen hakukampanjan. Jäsenten, jäsenten perikuntien ja tuttavien sekä Klubin sidosryhmi- en säilöistä toivotaan löydettävän erilaista Klubiin liittyvää aineistoa, esineitä ja asiakirjoja, jotka sopivassa muodossa tallennettaisiin Klubille. Näyttelykin voisi tulla kyseeseen.

■ Kunniapuheenjohtaja **Mikko Pohtolan** mukaan paljon muistitietoa puuttuu Klubin historiasta. Historiallinen jatkumo on useissa kohdin katkennut. Vähäisetkin löydöt voisivat edesauttaa klubihistorian tallentamisessa. Kaikkien löydösten ei tarvitse olla taide-esineitä, jollaisia vanhemmat jäsenet ovat vuosien varrella runsaastikin lahjoittaneet Klubille.

Pohtola itse oli mukana **Edvard Iston Hyökkäys-taulun** lahjoittamisessa Klubille. Nykyisten kunniajäsenten lahjoittama taulu on Pohtolan **Meeri-vaimon** perintöä ja sen kopioita ja postikortteja myytiin aikoinaan Suuren Lähetystön matkan rahoittamiseksi tsaarin luokse. Lähetystä ja sen adressia ei Korkeimmassa Paikassa otettu vastaan, vaikka sen takana oli yli 500 000 nimeä.

Antikvariaattilöytö

Klubin eteisessä komeilee myös lahjotus, joka liittyy vankasti klubihistoriaan. Se on **Tauno Angervon** antikvariaatista löytämä taulu, jonka Ryhmä 80 lahjoitti Klubille kunnostettuna **Erkki Leikolan** 80-vuotispäivänä.

Vieressä on kuva vuoden 1899 Suuresta Lähetystöstä. Sen lahjoittivat Klubille veljekset **Aarno** ja **Olli Walli**.

Klubin eteisessä on myös harvinaisuus: hymyilevä **”Svinhu”**. Siinä **P. E. Svinhufvudin** huulilla karehtii tosiaan hymy! Sen lahjoitti Klubille **Kalle Kareniuksen** äiti vuonna 1990.

Pohtola kertoo, että nykyiseen klubitaloon muutettiin vuonna 1959 ilman mitään sisustusta elävöittävää tarpeistoa tai taide-esineitä. Vain muutama pönäkkä kuva varhemmista klubiherroista koristi aluksi seiniä. Kaikki nykyinen esineistö on vasta sen jälkeen kertynyt.

Eräs esimerkki on eteislobbyn **Soke- rityttö**, joka on **Viljo Savikurjen** veistos Suomen Sokeritehtaan pääkonttorin edustalle. Klubiversion tapaisia kumar- tunutta tyttöä esittäviä pienoisveistoksia on olemassa kymmenkunta kappaletta. Sokeritytön lahjoitti Klubille pääkonsuli **Paul Paaerman**.

Pekka Kostamo

OIKAISUN OIKAISU

Golf on vaikea laji. Klubilehdessä 2006/2 oli vieläkin vuoden 2005 Klubin golf- mestarioikaisussa virhe: nyt kuva oli oikeasta miehestä, mutta nimi oli väärä. Mestari on siis Janne Altonen. Toimitus pahoittelee.

UUSITTU

SUHTEELLISEN RUNSAASTI TALOUDEN HYÖTYTIETOA.

KAUPPALEHTI.FI

ONLINE

Suomen
suurin
reaaliajassa
päivittyvä
taloussivusto.

ePORTTI

Suomen
laajin
valikoima
yrityksen
tietopalveluita.

TOIMITILAT

Maan
kattavin
toimitilojen
markkinapaikka
verkossa.

Kauppalehti

JOKAINEN ON OMAN ELÄMÄNSÄ TOIMITUSJOHTAJA.

